

Guerlain Parfumerie française de Luxe
 Le monde élégant et fashionable de Paris se sert :
 Eau de Cologne Impériale, Sapoceti, savon spécial;
 Crème de Fraises et Poudre de Cypris pour le teint;
 Extraits pour le mouchoir et le vaporisateur Jicky, Belle France, Alcoolat de Roses pour les cheveux.

15, RUE DE LA PAIX, PARIS

A Franklin-Társulatnál megjelent.

POCSAJYÉK.

Regény.

Irtá

Fröhlichné Möriz Paula.

Ára füsve 1 frt 50 kr.

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLMÁNYOK

szabadalmazását eszközöl mind. államban
Réthy János
 nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
 Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
 mellett. Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

FÖLDVÁRY IMRE

férfidivat- és fehérnemű-raktára.
BUDAPEST,
 IV., Koronaherczeg-utca 11. sz., a főposta mellett és
 VIII., Kerepesi-út 9., a Pannónia mellett.
 Saját szabászat. — Telefon. — Árjegyzék bérmentve.
 Specialis készítője jó szabás férfi ingeknek.

27 éven át

v. állami kórházi
 igazgató orvos

gyógyít gyorsan, discretül és biztos sikerrel minden férfi és női bajt.
 Czim: Kardos

specialista,

Erzsébet-körút 34.
 I. em. ajtó 12/b. Rendel:
 d. e. 7-8, 11-2, d. u.
 6-7-ig. Levélben is.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság
 Budapest, Andrássy-út 30

elvállalja jótállás mellett legelőszobban asphalt-burkolatok fektetését és

nedves lakások, pinceszék, stb. gyökeres száraztátételét.

Telefon.

LATZKOVITS A.

BUDAPEST,
 IV. kerület, Váci-utca 22. szám.
 Cs. és kir. szabadalmazott fehérnemű-gyáros
 ajánlja
 uri divat- és fehérne-ü-njdságait.

Találványokat
 Névelvényeket
 Gyártmányokat
 Burkolatokat
 ajánl
 és
 elhelyez

Gerson Anna asszony

BUDAPEST,
 Andrássy-út 21.
 (félemelet).

PATAKY ÉS TÁRSA

pezsgő-kioszkja Ős-Budavárában

Gyár és központi iroda Budapest-Kőbánya.

Mámor-pezsgő.

május hónap nyílik meg.

Chateau Pataky pezsgő. High Life pezsgő.

Lesoványodásra s egyidejűleg az egészség erősítésére 2 hónapig vendő a dr. Blyn s dr. Duchesne-Duparo klin. tanár, becsületrend lovagja — meggyógyulása után Boisson gyógyszer. által készített **perma-plinla**, vesenloinsinevel előállított növ. készítmény. Egy 3 frtos nemzetközi posta-utalvány küldésével bérment szállít egy palackkal: **M. BOISSON, 100 rue Montmartre, Paris.**

SCHLESINGER S.

engedélyezett iskolai ügynöksége

Budapest, Sütő-utca 6. sz., I. em.
 Telefon 5911.

Ajánl. közvetlenül francia inférieure és supérieure bonne-okat, angol nurse és sursery governess bonne-okat, északnémet okleveles tanítónőket, gyermekkertésznőket, nyelv- és zene-ismeretekkel, vagy ezek nélkül, magyar okleveles tanítónőket, gyermekkertésznőket és bonne-okat.

KÉZDI-POLYANI
"VÉNUS"
 A VILÁGNAK LEGSZENSAVDUSÁBBA
 TERMESZETES ÁSVANYVÍZE

Kinek van szeplője?

vagy bármilyen folt, vagy pattanás az arczán? Az teljes biztossággal fordulhat annak eltüntetése végett a világhírnév **Seraül arczkenőcshez**,

mely nemcsak eltávolít mindenféle bőrtisztálanságot, hanem az arczbort vakító fehérre, tisztává és sávé teszi. — 1 tégely ára 70 kr. — Postán franko küldve 1 frt 5 kr. — Szappan hozzá 1 drb 30 kr. Kapható Budapesten: Török József gyógyszerész úrnál és minden magyarországi gyógyszerésztárban. Rozsnyay Mátyás gyógyszerész, Aradon.

Munkácsy Mihálynak

"Ecce Homo"

ozimű

óriási festménye

mely a

Krisztus-cziklus harmadik és befejező művét képezi,

utban van Magyarországra felé.

Kiállítására még e hónapban megnyílik.

Franklin-Társulat nyomdája, (Budapest, VI., Egyetem-utca 4. szám.)

DECKERT és HOMOLKA

elektrotechnikai intézet

Gyár: VI., Szabó-utca 88. **BUDAPEST** V., Dorottya-utca 8. sz.
 A magyar állam és a m. kir. államvasutak szállítóit.

Gyártanak és szállítanak: Sürgönyberendezéseket vasutak számára; elvállalják azok javítását és szerkesztését. A minden államban szabadalmazott és általános használatnak örvendő **GRAPHIT-MIKROFON** feltalálói és kizárólagos gyártói.

Telefon-központok szolgáltatást vagy a nélküli irodák számára telefon-berendezéseket vasutak, hegyi pályák, bányák és kohóművek, erdészeti és uradalmak számára.

VILLÁMHÁRÍTÓK,

villamos világítási és erőátviteli berendezések, mindenben, a legszolidabb kivitelben és legelőszobban, szavatosság mellett elvállaltatnak.

Képes árjegyzék és költségtervezet ingyen és bérmentve.

Diszmagyar csizmát

a legdiszesebb kivitelben, valamint történelmi és korhű alakban, kívánatra rajz után is, a legszebben készít

LŐRINCZ ISTVÁN

Budapest, Muzeum-körút 5.

Banderiumi diszozsizmák és magyar topánok.

Vidéki megrendelést is a legjobban eszközöl.

MARGIT-CRÉME

hírneves, az elegáns hölgyek által használt arczcrème (nem zsíros kenőcs) rövid idő alatt ifjítja és szépíti az arczot, eltávolítja az arczról mindenféle bőrtisztálanságot.

Egyedül szer szeplő, májfoltok, pattanások, bőrarka (mitesser) ellen. Bámulatos hatása abban rejlik, hogy a bőrre kenve az által rögtön felvetik és ez okozza azon csodás átalakulást, hogy szeplővel vagy májfoltokkal teljesen fedeti arcz 3-4 nap alatt alabástrom fehérré lesz.

Mivel nem zsíros — nappal is alkalmazható, — a crémével bekent bőrön a hölgynek remekül tapad. Ára 50 kr. 1 frt. Margit-szappan ára 35 kr. — Margit-hölgypor, fehér, rózsás és crème színben ára 60 kr. — Margit-fogpép 50 kr.

FÖLDES KELEMEN gyógyszerésztára, Aradon, Deák Ferenc-utca 11. sz. Főraktár **BUDAPESTEN**, Török József, Király-utca.

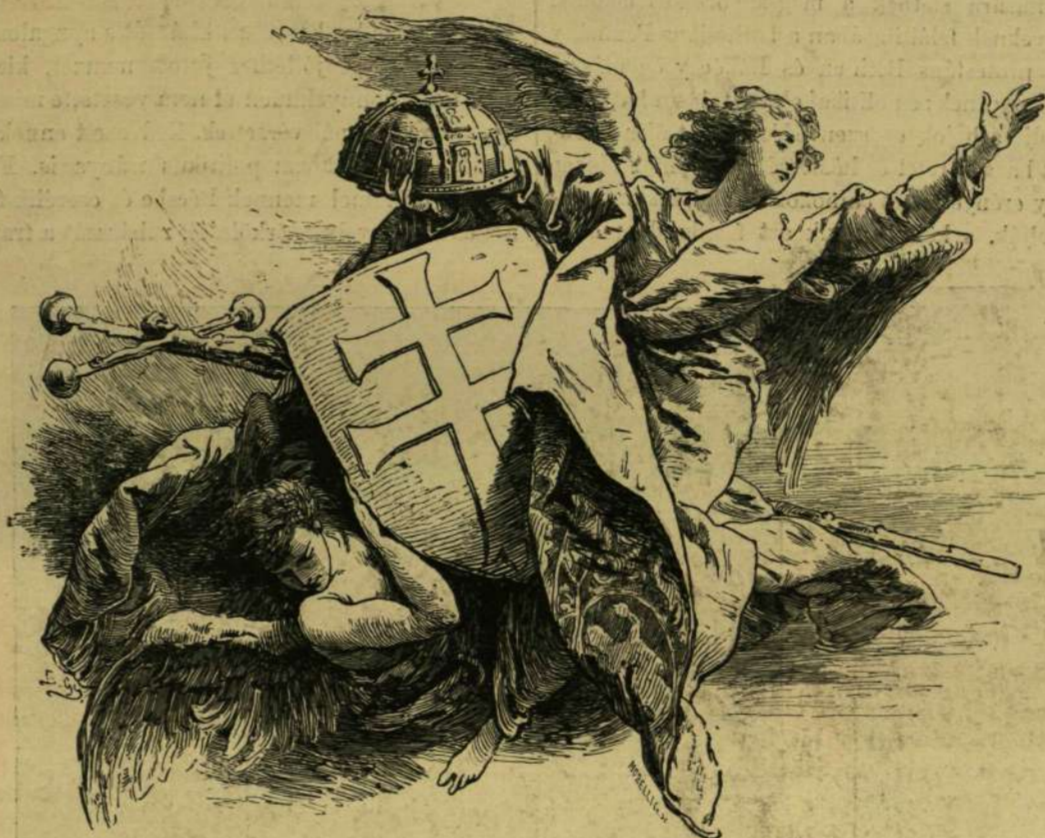
VASÁRNAPI UJSÁG

18. SZÁM. 1896.

BUDAPEST, MÁJUS 3.

43. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** egész évre 12 frt, POLITIKAI UJDNOSÁGOK együtt félévre — 6 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** egész évre 8 frt, félévre — 4 * Csupán a **POLITIKAI UJDNOSÁGOK** egész évre 5.—, félévre — 2.50 * Külföldi előfizetéseket a postallag megfizetendő vitellől is esztalando.

A MAGYAR NEMZET ÜNNEPE.

NAGY ÜNNEPET ül most Magyarország: állami létének, a magyar nemzet itteni hazájában való megletelepedésének ezredéves ünnepét. Kinyílnak a szívek széles e hazában s esordultig megtelegnek az öröm és büszkeség érzéseivel. Mert mind a kettőre elég okunk van: az örömről, hogy a jóságos Isten megengedte érnünk ezt az esztendő; s a büszkeségről, hogy annyi vészt, zivatart épen, megtörtetlenül kiállottunk.

Micsoda ezer esztendő az, a mi hátunk mögött van!

Ázsia belsejéből jöve, keresztül hatol a Kárpátokon egy harcziás, edzett, szilaj, de egyszerűsmind jól fegyelmezett fiatal nép. Viszi őket a harcziás, a kényserűség, homályos ösztön, a gondviselés. Számuk, mindössze, legelőszobban a félmillió. De mindenik férfi egy-egy kitünő lovas harcziás, mintegy oda növe paripája hátára. Pár év alatt e nép az itt talált szláv és más néptörzsektől elhódítja ezt a hazát, az északi Kárpátoktól az Al-Dunáig és itt államot teremt. Egy évszáz-

A MAGYAROK MEGÉRKEZÉSE AZ ÚJ HAZÁRA. — Lotz Károly falfestménye a Magyar Nemzeti Múzeumban.

A magyarok vándorlása.

Lotz Károly falfestményei a Magyar Nemzeti Múzeumban.

Az alpári csatából.

olasz renaissance hamarabb érinté Magyarországot Mátyas alatt, mint Európa bármely országát. Egyes nagy királyaink, mint Szent-István, Szent László, IV. Béla, Nagy Lajos, Hunyadi Mátyas: Európa legnagyobb uralkodóival kiállják a versenyt s Könyves Kálmán alakja méltán válik ki tiszta látása által kortársai közül; míg Hunyadi János eszményileg magasztos hőse a középkori lovag-világnak. Méltán mondhatá Petőfi:

«Európa színpadán mi is játszottunk
S mienk nem volt a legkisebb szerep.»

Majd a XV. század általános erkölcsi romlottsága s az oligarchia féltelensége nyakunkra hozták a mohácsi vést. Rettenetes idők következtek. A következő 200 esztendő tele van dúló

zetünk, sőt szellemi élete új és gazdagabb eleven-séget nyer. A reformáció a XVI. században a nemzet nagy többségének vallásává lesz; s nemzetünk ez időben a vallási türelemnek olyan példáját szolgáltatja, a mely páratlanul áll a művelődéstörténelemben (1571-iki erdélyi országgyűlés); a vallásos pártok küzdelme gazdag, önálló magyar irodalmat teremt; a művelődésnek gyámolítására sietnek a megszorított iskolák, melyeknek felállításában a katolikus Pázmány s a protestáns Bethlen és Rákóczy egymással versenyeznek; s politikai elpusztulásunkat megátolja a bajok és szenvedések közt újra fölébredt hazaszeretet és hősiesség. Az önfeláldozás nagy erénye ismét bajnokokat talál, kik azt gyakorolják, s költőket, kik azt feledésbe menni

De kevés híja volt, hogy be nem teljesült. Nem a harcok idején, hanem a rá következő béke ölében. Soha nemzetre jobban rá nem illett, mint ekkor, mi ránk a költő szava:

Ne csak veszélyben légy serény,
A béke vészelebb;
S melyet vág álmos népeken,
Gyógyíthatatlan a seb.

A kétszázados harcban kifáradt s nyugalomhoz és anyagi jóléthez jutott nemzet, kicsi híja, hogy könnyelműen el nem vesztette mindazt, a miért apái vértettek. Kedvezett ennek a XVIII. század kozmopolitikus iránya is. Főuraink örömmel mennek Bécsbe és cserélik föl nemzetünk nyelvét, erkölcsét, ruházatát a fran-

Szent István koronázása.

Geiger rajza. A keresztesek fölajánlják Szent-Lászlónak a fővezéri kardot.

harcokkal, árulással, kegyetlenséggel, pusztulással. Az ország három részre szakadva; fővárosa idegen kézben; a pártok kiméletlen, gonosz harcában csak a haza szenved s a jó hazafi nem tudja, hogy melyik részhez csatlakozzék. Az ország keleti részében, a külön szakított s fejedelemséggé lett Erdélyben megvonja magát a független magyar állameszme, de kénytelen a törökre támaszkodni, hogy nyugatról független maradjon; s a nyugati hatalom, a melyet azért ültetünk a magyar trónra, hogy bennünket a török ellen megvédjön, lassanként fő ellenségévé lesz alkotmányunknak. A zsaroló német zsoldosok ép akkora isten-csapás rajtuk, mint a török, s ezekben a rettenetes időkben még most is, mintha magunk előtt látnók Zrinyi Miklósnak, a hősnak, a költőnek, az államférfiúnak fenséges alakját, a mint kardját feje fölött villogtatva, szíve keserűségével kiáltja bele a világba: «Ne bántsd a magyart!» s nemzetének fölébe harsogja, hogy ne bízzék senkiben, csak önmagában, elég segítség az neki, ha minden magyar szívében hűség lakik.

És még e szörnyű időkben sem vész el nem-

nem engedik; s az erdélyi felkelő fejedelmek kibontott lobogója, melyre a «vallásért és szabadságért» szavak vannak írva, mindannyiszor győzedelmesen száll végig a fél-országon s utoljára is megalkuvásra kényszeríti a hatalmat.

II. Endre aranybullája (1/3-ra kisebbítve).

(1711.) A híres Rákóczy-nóta keserő panasza, a melynél keserűbb, kétségbeesettebb hang soha nem hangzott magyar ember ajkáról:

Jaj, meg kell halnunk,
Meg nem maradunk;
Nagy ellenség közt vagyunk,
Bizony méltán ezek miatt
Keserűnk, sirunk: —

hála Istennek, nem teljesedett be.

ciás némettel. A köznemesség elsáncolja magát alkotmányának megmaradt bástyái közé s azokat Cicero rontott nyelvén védelmezi s még házi tűzhelyénél is latinul beszél. Városaink nyelve német; azon beszélnek és leveleznek műveltebbjeink; még a tót nyelv is tért hódít, csak a magyar szorúl mindig összébb. A régi magyar kurucz büszkeséget az udvari hódolás váltotta fel, s bekövetkezett az «olesó időknek hasztalan soka».

Az egyetlen lámpafény e sötét, szomorú korban, mely virasztott a nemzet sorsa felett, az irodalom volt. Szegényebb, színtelenebb, mint a megelőző két századé, de legalább megvolt. S az irodalom lesz az, mely e század elején felrázza a nemzetet lomha tespedtségéből; egy közös eszme, a nyelv ügye körül érdeklődést támaszt minden rangúakban; panaszol, buzdit, lelkesítvi vágy; szítja az élet tűzét: míg végre a nagy szívű Széchenyi István, fájának minden szép tulajdonait megmozdulni érezvén saját szívében, halálosan megszereli azt s a próféta hitével kiáltja nemzete fölébe: magyar, ébredj! hiszen te nem megvénhedt haldokló: ifjú nem-

II. Endre kiadja az aranybullát.

Geiger rajza.

IV. Béla visszatérése a tatárjárás után.

zet vagy; te még nem is voltál, csak ezután leszel!

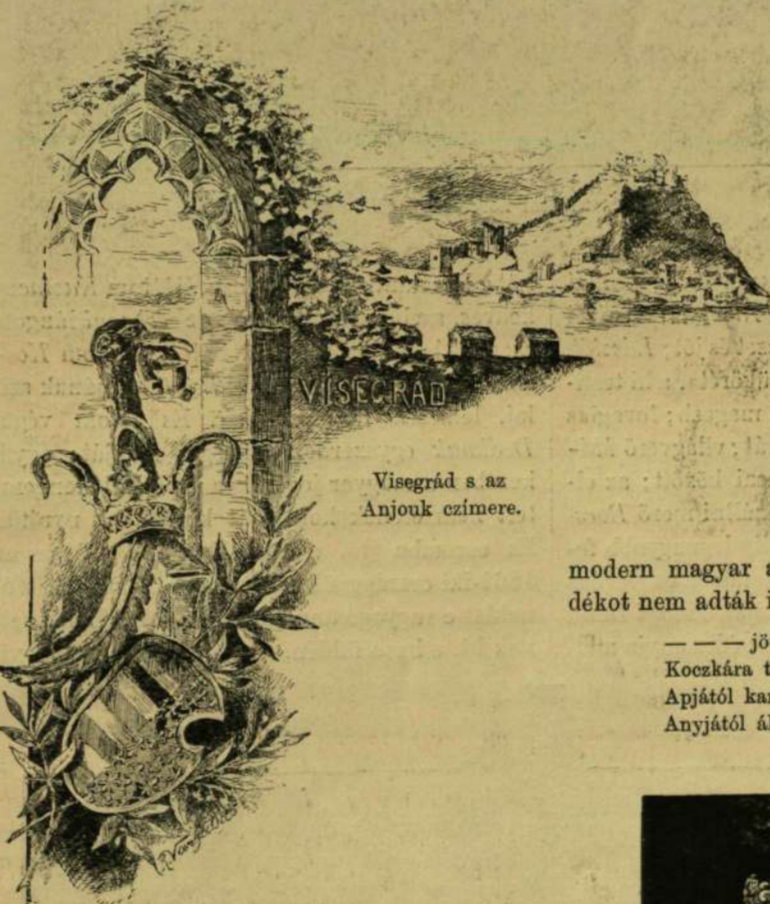
S a nemzet meghallá a kiáltó szót és elhitte azt. S a mint magát ez a hit bevette szíve fenekére, nem volt hatalom, a mely azt onnan kirtsa többé. Most már hitte, hogy jöjjön van s élni akart. Megvillant előtte a «régii dicsőség» fénye; bűnbánólag, de a jövőre utalva, ismétélé:

Megbűnhötte már e nép
A múltat s jövődöt.

S a mint hitét, erejét növekedni érzé, mintegy követelőden mondá szemébe a Gondviselésnek nagy költője szavát:

Az Árpádok címere az Árpád-ház kihalásakor.

Visegrád s az Anjouk címere.

Nagy Lajos Averza alatt.

modern magyar alkotmányt. De a drága ajándékot nem adták ingyen: vér volt az ára.

— — — jöttek harcok nehéz idők,
Kockára téteték minden, mi szent;
Apjától kardot kére a fiú,
Anyjától áldást — és harcolni ment.

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiában onta vért,
S keserűben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért!

S a Gondviselés azt felelte rá: Nem, az nem lehet! Lázás, sisifusi munka kezdődött meg, de Szerencsésebb Sisifusénál. Háromszáz évnél munkáját kellett helyreállítani néhány rövid év alatt, s megtettük azt is. Ez volt a magyar faj termő erejének nagy kora. Államférfiaknak egész csoportja támad, a kik teremtenek s nagy költőké és szónokoké, a kik lelkesítenek. A kor áramlata is mellénk szegődik s egy bűvös szavú, lángeszű szónok egy pár nap alatt megteremtí a

Zsigmond király.

tott reményt: míg végre, lassanként elmúlt az éj, s a felderülő nap fénye egy örvendező nemzetre ragyogott, mely bölcs királyát koronázta meg.

És most itt állunk, emelt homlokkal, fenn dobogó szívvel, ezer éves fejlődésünkre visszatekintve, kibeszélhetetlen hálával a Gondviselés iránt, hogy ünnepet üljünk. Az 500,000 magyarból nyolcz milliónyi nép, egy 18 millió lelket számláló ország leve; a turáni népfaj fölvette magába az árjak szép és jó tulajdonságait; nevét ismerik a földteke mindkét oldalán s nem rettegéssel említik többé, mint a IX-ik században, hanem tisztelettel, szeretettel. A szabad állami lét minden föltétele kezünkben, s a nemzet vágyait, akaratát magyar miniszterelnök tolmácsolja egy szeretett király előtt. Pedig mily sokszor közel állottunk az elpusztuláshoz, a halálhoz! Történelmünk lapjain mennyi a testvér-háború, a féltelen dac, a pártoskodás, árulás, lelki süllyedés, vegyülve nagy erényekkel! A mit Tompa oly hatalmas festéssel mond egy kihalt nemes családról, az nagyjából, a mi múltban uralkodó nemességünk legerősebb részének a képe.

Vajda-Hunyad és a Hunyadiak címere.

Mátyás király.

Hunyadi János Nándorfehérvárnál.

Doré Gustáv rajza.

Zsarolt, foglalt, jó kedvben és haragban,
Meggázolá a törvényt és jogot; —
Egymás véret ontotta, itta gyakran,
Ha ellené s szomszédé megfoggyott.
Az oltárról rablá el más aráját,
Felszedte a templom szent kincseit;
Egben, földön nagy méltán gyült reá vad...
S a bírótól nem félt, sem ott, sem itt.

De a midőn egy ország szólni nem mert,
S az elgyalázott nemzet csak nyögött:
Emelt fővel, harsányan monda ellent...
Felkölt. — Megállt szilárdan Kont mögött;
Hősen küzdött Mohácsnál, — ott kilenczen
Maradtak, mind erős, szép bajnokok;
Sok, bujdosván nagy bujában; kietlen
Tengerparton takarja gyér homok.

Mátyás tudósi körében.

Than Mór festménye.

S ha kérjük, mi mentette meg fajunkat a saját bünei és a kívülről rá nehezedő balsors- okozta elpusztulástól, azt e háromban találjuk meg: politikai okosságában, harci vitézségében s nagy és mély honszerelmében. E három lehet fentartója ezután is.

S ne feledjük, hogy mindazért, a mik vagyunk, első helyen ősainknak vagyunk adósai. S most, az ezer éves fönnállás ünnepének komoly főségében, mintha kikelnének sirjaikból a hősök, a kik e hazát megszerezték és megtartották s

részt vennének az unokák ünnepélyében. Mintha látnám hadvezető fejedelmi Árpádot, vezerei körében; Szent-Istvánt, a bölcsét és jót; Lászlót, a «szent királyoknak fényes tükörét», a ki testileg is mindeneknél egy fővel magas; lovagias Lajost, a három tengerpart urát; világverő Mátyást, fényes udvarában, tudósi között; az elnyomatással először szembe szállni merő Bocskayt, a magyar nemest; Erdély legnagyobb fejedelmét, Bethlent; a megdöntött és férfias Rákóczy Györgyöt s dédunokáját, Zrínyi Ilonát szép, nemes fiát, ki ott nyugszik édes anyja mel-

lett a konstantinápolyi sirban. S látom Kazinczy kedves, szelid arcát; a nagy Széchenyi lángoló szeméit hatalmas szemöldei alatt; hallom Kosuth velőkéig ható szavát s Petőfi lantjának szilaj, lelkesítő dythirambjait. És látom végül Deáknek egyszerűen fenséges alakját; egyik kezében a magyar jog, míg a másikkal kiengesztelt nemzetének koronáját királyának nyújtja. És eszembe jut, a mit Kazinczy Gábor az 1861-iki országgyűlésen, a magyar politikai szónoklat e ragyogó ünnepén mondott: «E nemzetnek itt, e haza földén, «melyen kívül e nagy vi-

Szekes-Fehérvár bevétel. (Egykorú metszet után.)

II. Lajos holttestének feltalálása.

Szekely Bertalan festménye után.

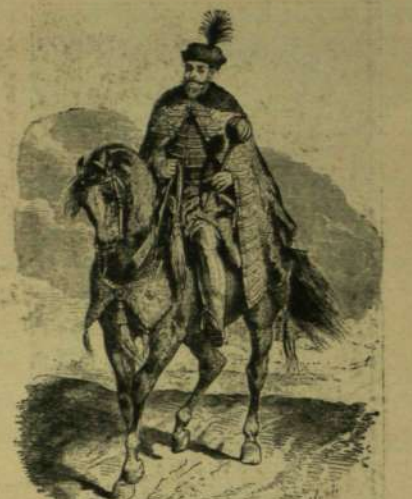
I. Ferdinánd király.

Szulejmán császár.

Bocskay István fejedelem.

Bethlen Gábor fejedelem.

lágón nincsen számára hely», hivatása van; szenvedésekben gazdag, mint a vértanúké, de magas, mint az örök dicsőség.»

— És e hivatásunk még korán sines befejezve, sem itthon, sem a nagy világban. Széchenynek igaza volt: egy ifjú, fejlődő nemzet még a magyar, mely a körülötte levő elemekből folytonosan új erőt merítve, küzd az érett férfiaságért. Ehhez pedig még nagyon sok megszerezni való van. Maga a kereszténység még csak ezután

hogy ezt a hazát, a melyben — Vörösmartyéként —

«Alant apáink sirja;
Itt minden rög, fűszál miénk!» —
meg fogja tartani egy másik ezredévig, mind az idők végezetéig; hogy Zrínyi Miklós lelke nem veszett még ki közülünk; hogy háborogjon bár körülöttünk az egész világ —

«De néked élni kell, oh hon,
S örökre mint tavasz virulni;

ságában halászzattal, vadászattal, főleg pedig pásztorkodással foglalkoztak. A népvándorl s egyik kesői hulláma veté őket nyugat felé. Ez útjukban alakultak át hét külön törzsből egy nemzetté, az egyik törzsfő fiát, Árpádot fejedelmüké választván.

Igy kerültek a mai Magyarországra: a Duna és Tisza folyóknak a Kárpátoktól övezett síkjaira, itt a különféle fejedelmek alatt élő szlav népeket meghódították s államot alapítottak. (895—896. Kr. u.)

Vándorlásaik alatt pásztorköböl hódítókká

I. Lipót király.

Buda ostroma 1686-ban.

Egykorú metszet után.

Thököly Imre fejedelem.

fogja igazán áthatni fajunkat s véghetetlen mélységével megmésésíteni és valóban legyőzhetővé tenni. És kifelé minő válságok és megpróbáltatások állanak még előttünk! Az egész Európa egy tűzhányó hegy tetején nyugszik, a melynek kitérése rettenetes lesz. És mindaz, a mi Európában történik, minket is érinteni fog. De hisszük, hogy a magyar, őrtálló szerepét Kelet és Nyugat kapui közt, a hova a Gondviselés által helyeztetett, ezután is be fogja tölteni;

Ah, mert omladékidőn
Reszkette fogának szétomolni
Hazánk, hazánk!

Baráth Ferencz.

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE.

Rövid vázlatban írta Csánki Dezső.

A magyarok őshazája Ázsiában, az Alsó-Irtis és Ural folyók vidékén terült el, hol a velük rokon finn-ugor és török-tatár népek szomszéd-

lettek; bekalandozták Európát, egyszerre támadták a német és bizanci császárságot. De két veszített nagy csata (Merseburg és Augsburg mellett, 933. és 955.) kijózanítá és hazájuk határai közé szorítá őket. Lassanként a nyugati civilizáció útjára tértek, s felvették a kereszténységet.

Árpád ivadéka, a később szentté avatott István, egy évszázaddal Árpád halála után már mint apostol téríti nemzetét. Szervezi az egyházat, II. Szilveszter pápa kezéből fogadja a királyi koronát. (1000.) Aztán — frank mintára — szer-

II. Rákóczy Ferencz.

Kurucz vezérek.

III. Károly király.

Mária Terézia királynő.

Nádasdy és huszárjai a hétvéves háborúban.

II. József császár.

vezi az államot s megszilárdítja a királyi hatalmat.

Nyomdokaiba lép a másik szent király: László, a magyar lovagiasság példaképe (1077), ki új országot hódít: Horvátországot; majd Kálmán, a tudós király, ki tengerpartot (Dalmácia) és hűbéres országot (Ráma, vagyis Bosznia) szerez. (1109.) Erőteljes állam ez már, mely (a XI. és XII. században) hatásosan megvédelmezi függetlenségét a két legnagyobb európai hatalom, a német és bizánczi császárság ellenében. Ugyanez idő alatt az állam és nemzet magva, a köznemesség is megalakul s 1222-ben II. Endre királlyal törvénybe iktattatja szabadságát. Ez a törvény az úgynevezett aranybulla, társa az angol magna charta-nak.

Életképességét a XIII. század közepén (1241—42.), a tatárjárás teszi rettentő próbára. Eme két éven át tartott pusztítás egyetlen tetemtővé változtatta a szegény országot. De a nemzet, az állam újra föléledt hamvaiból. Királya: IV. Béla (II. Endre fia) birt elég teremtő erővel; megkezdte a telepítést, váraknak kedvezményeket adott, várakat építtetett s az ország második megalapítója lett.

Unokája: IV. László már nagy sereggel segítette meg a hatalmas cseh Ottokár ellen Habsburgi Rudolfot, ki ekként családja hatalmának megalapítását a magyaroknak köszönhető.

1301-ben az Árpád-ház, melyből a nemzet 400 éven át választá fejedelmét és királyait, III. Endré-vel kihalt. Fejedelmé és a nemzet fejlődésének egy külön korszaka is, melyben a vallás az egyedül uralkodó eszme s az egyház, a szaporodó kolostorok a vezetők.

Nagyobb lendületet vesz a fejlődés a következő két évszázadban, főleg az Európában akkor legkiválóbb, világiasabb, az anyagi fejlődést is föllendítő olasz műveltség hatása alatt. Mint az Árpád királyok leányági utódai, az Anjouk lépnek a magyar királyi trónra: Róbert Károly és fia Lajos uralkodásra termett férfiak, kik közül az utóbbit érdemeiért Nagy-nak nevezi a hálas utókor. Uralkodásuk (1308—1382.) a sokat hányatott országnak két emberöltőre terjedő belső békét s külső dicsőséget hozott, mely alatt az

népességben, vagyonban, műveltségben egyaránt meggyarapodott. Alattuk alakult meg az a nemesebből, jobbgyokból és városi polgárok-ból álló társadalom, mely egész 1848-ig fennállt. A köznemesség és polgári elem erősödése folytatódik (Luxemburgi) Zsigmond király (később német császár is) alatt, ki mint Nagy Lajos leányának férje jutott a trónra. (1387—1437.) Azonban alatta az országnak már határait fenyegeti a hatalmas ellenség, a török. Szerencsére a század (XV.) közepe táján a gondviselés a legnagyobb férfiak egyikével ajándékozta meg a nemzetet. E férfi Hunyadi János, apostoli lelkű hős és hadvezér, a ki gyakran saját költségén védelmezte meg hazáját és a kereszténységet a török ellen. (1442—1456.) Ő építtette Vajda-Hunyadon csúcsos stílusban azt a gyönyörű kastélyt, melynek hű utáztatában foglal helyet a történelmi kiállítás késői középkori része.

Az ő hadvezéri tekintélyének gyümölcsét fia: (Corvin) Mátyás élvezte, kit a nemzet 1458-ban a királyi trónra emelt s a ki már nyugati hódításokra is gondolhatott. Állandó gyalog-hadsereget állított fel (fekete sereg), mely a legelső volt Európában s ennek segítségével megalázta a cseh és lengyel királyokat, bevette Bécsét (1485.), meghódította Ausztriát. Német császár akart lenni, hogy mint ilyen, európai erővel forduljon a török ellen. E vágyát azonban nem érte el. Hódításainál értékesebb látvány az ő egyéni nagysága, melyet a föllendülő olasz renaissance kapott meg s ragadt magával. Budavári udvarában az olasz izlést, tudományt és műveltséget magyar pompával és méltósággal párosította.

Utána a trónon a Jagelló-házból eredő gyöngye II. Ulászló (1490.) és II. Lajos (1516.) következett, a kik alatt az erkölcsi hanyatlás, mint Európában mindenütt, Magyarországon is rohamosan fokozódik. 1514-ben Dózsa György vezérlete alatt rettentő parasztlázadás söpri végig az országot; a király és az udvar pedig ledér vagy tehetetlen. S e szomorú pillanatban a török legnagyobb szultánja: Szolimán vezérlete alatt Mohácsnál tönkrevi az egész Euró-

pátol magára hagyott magyar sereget. (1526.) Ez iszonyú csapást sulyosbítja a nemzet meg-hasonlása. Egyik rész Ferdinánd ausztriai herceget választá királylává, a másik pedig Szapolyai János magyar főurat. Nehéz küzdelem támadt a két párt közt. A török szultán János király pártjára állt. Ennek halála után azonban magának foglalta el az ország közepét, Buda várával együtt (1541.), a János király fiát pedig az ország keleti vidékén elterülő Erdélyre szorította, fejedelmi ranggal.

Igy szakadt három részre a régi hatalmas magyar birodalom. A közepe Törökországhoz tartozott, keleti részén az erdélyi fejedelemség terült el s a mi ezenkívül nyugaton és éjszakra fennmaradt: volt a tulajdonképeni Magyarország, mely fölött a Habsburg-házból való magyar királyok uralkodtak.

Ez állapotokat még zavarosabbakká tevék a reformáczióknak a lelkeket felrázó eszméi, melyek a XVI-ik század végére az egész ország an elterjedtek; majd a Spanyolországból kiinduló katolikus ellen-reformáczió hullámai. Rudolf (1576—1608.) és II. Ferdinánd (1619—1637.) királyok az utóbbinak képviselői. Sajnos, hogy alattuk a katolikus vallás visszaállításával egyszersmind az ősi magyar szabadság, alkotmány és önállóság szakadatlan sérelmei is karöltve jártak. E miatt 1604 óta többször támadt forradalom az országban, melynek vezérei a magyar alkotmány- és vallásszabadság védői: Bocskay István, Bethlen Gábor és I. Rákóczy György erdélyi fejedelmek. (1606., 1621., 1645.)

Az alkotmány és szabadság sérelmei a XVII. század második felében sem szűntek meg; a nemzetnek már legelső rétegei is arról kezdtek gondolkozni, hogy inkább a törökkel legyenek ki s a németeket verik ki az országból. A mozgalmat a bécsi kormány felfedezte, kitűnő hazafiak egész csoportját véspra, gályákra küldte, az alkotmányt eltörölte s német kormányzót állított az ország élére. (1671.) A következők ismét forradalom volt. Ennek vezére: Thököly Imre szintén a törökben kereste támaszát, mely ezalatt mind merészebb hódításokra vetemedt. 1683-ban már Bécsét fogta ostrom alá, itt

azonban teljes vereséget szenvedett. A győzteseket ellenállhatatlan lelkesedés szállta meg erre. Lipót, az akkori magyar király legjelesebb vezéreit, Károly lotaringiai és Eugen szavojai herceget küldte ellene, a kik aztán főleg német és magyar katonasággal 1686-ban Buda várát, a következő években pedig Magyarország nagy részét visszafoglalták. Erre Erdély is a Habsburgok, mint magyar királyok kormányzása alá adta magát, biztosítván külön törvényhozással és alkotmánnyal. (1690.)

Csak hogy a bécsi udvar a török kiűzése után Magyarországgal, mint hódított tartománnyal kezdett bánni. Az alkotmány és szabadság védelmére most egy erdélyi fejedelmi sarj: II. Rákóczy Ferenc fogott fegyvert (1703.) s küzdött 1711-ig, a midőn az alkotmány- és vallásszabadság ismét megerősítést nyert.

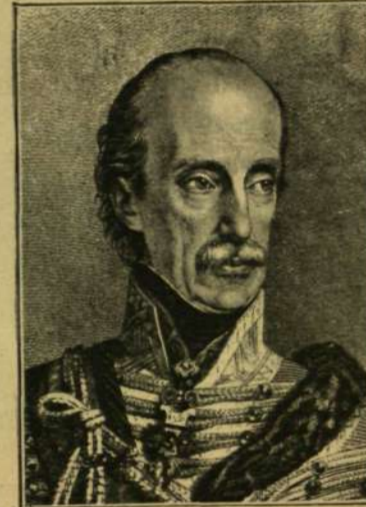
Nem sokkal ezután az utolsó Habsburgnak, III. Károly-nak uralkodása alatt az úgy nevezett *pragmatica sanctió* a magyar királyi trónt a Habsburgok női ágának is biztosította, de az ország különállását, alkotmányos szabadságát újra törvénybe iktatá. (1722—23.) A III. Károly halála után támadt európai háborúban csupán a magyar nemzet állt híven az ifjú királyné, Mária Terézia oltalmára. «Életünket és vérünket» kiáltással felelt panaszos előterjesztésére és a csataterelen is sokszor kitűntette vitézségét.

V. Ferdinánd király.

A Magyar Tudományos Akadémia megalapítása.

József nádor.

tűnik elő a József nádor feledhetetlen neve. Fél-századig volt az ország nádora, s közbenjáró a nemzet és király közt. Rendkívül sokat köszönhetnek neki a magyar nemzet és különösen Budapest főváros is; utóda a nádori széken fia, István főherceg lett.

Az 1848-ban Párisban kiütött forradalom Magyarországon is egyszerre megbuktatta a fennállott régi kormányrendszert s az országgyűlés nagy lelkesedéssel alkotta meg az országot teljesen átalakító törvényeket: a felelős miniszterium alakításáról, a nemesi kiváltságok és

Gróf Széchenyi István.

Horvát-Szlavon-Dalmátország Magyarországgal egy állami közösséget alkot. Közösségek: az udvartartás költsége, a védrendszer-, pénzügy-, vasut-, posta-, táviró-, hajózási- és ipar-ügyek, melyek Horvátországra nézve is a Budapesten ülésező országgyűlésen intézettek el. Ez országgyűlésre a külön horvát tartománygyűlés szintén küld (29, majd 40) követet. A többi ügyekre nézve Horvátország önálló; felelős kormányának élén a bán áll, a magyar miniszteriumban pedig egy — tárcza nélküli — miniszter által képviseltetik.

A Szent László király által a magyar államhoz csatolt Horvátországnak az anyaországhoz való eme viszonya nyer kifejezést az ezredves országos kiállítás külön horvát épületében.

A MAGYAR EZREDEVI KIÁLLÍTÁS.

Írta Jókai Mór.

Öt év alatt foglalták el teljesen az Árpád választott fejedelem alatt kiköltözött magyarok mostani hazájukat. Ez öt év tartamából választható ki a magyar nemzet ezredves történetének kezdete.

Ez öt év alatt Árpád magyarjai nemcsak meghódították, de belsőleg berendezték és kibékítették az országot.

jobbágy-ság megszüntetéséről s Erdélynek Magyarországgal leendő egyesítéséről.

De a bécsi irányadó körök csakhamar kieszközölték az V. Ferdinánd király által szentesített eme törvények visszavonását, mire a magyar nemzet föllelkesedve Kossuth szónoklatain s a nagy költő, Petőfi Sándor harci dalain, fegyvert fogott új alkotmány védelmére. Az osztrák hadsereg nem birt a honvédekkel s az oroszokat hívta be segítségül, a kik előtt a magyar hadsereg Világosnál le is rakta a fegyvert. (1849. aug. 13.)

Gyászos idők következtek most, de a nemzet némán tűrt s az irodalom, főleg kitűnő költője, Arany János és a nagy regényíró, Jókai Mór műveiben igyekezett vigasztalást találni. Vége főleg a külső események következtében, Deák Ferenc, «a haza bölése» vezetése alatt megtörtént a kibékülés 1867-ben. Az 1848-iki alkotmány visszaállított: az ország kormányát a király felelős magyar miniszteriumra bízta, melynek elnökévé gróf Andrássy Gyulát nevezte ki. Ugyanezkor Magyarország kívánságára Ausztria is hasonló alkotmányt kapott s a közös államfő alatt álló két birodalomnak egymástól való függetlensége kimondatván, csupán a külföldi képviselők és a hadsereg hagyott meg közösnek.

A horvátok 1848-ban, bár csak rövid ideig, szintén a magyarok ellen harcoltak, aztán együtt szenvedték át az abszolútizmus korszakát. De magyar részről oly általános volt a velük való teljes kibékülés óhaja, hogy az 1867—1868. évi kiegyezéskor tiszta lapot ajánlottak számukra. Az ez alapon létrejött kiegyezés szerint a hét középkori megyével meggyarapított

Ez a tény föltételezi, hogy Árpád népének már beköltözésekor nagyfokú műveltséget kellett magával hoznia. Polytonos harci diadalainak egyik tényezőjét fegyverzetük előnyeiben találjuk. Az egykorú írók azt jegyzék fel róluk, hogy páncezirt viseltek: nemcsak a harcosok, de még a lovaik is s hogy öltönyeik széle rakva volt arany ékszerekkel (gombokkal, boglárokkal). A mi arról tanuskodik, hogy fegyverkovácsok és ötvösség divott közöttük. Azonkívül lövő fegyverek voltak, miknek tökéletes szerkezete fölünt adott nekik ellenfeleikkel szemben. Egy hajdankori tegez, nyilvesző ma is bűmlatunkat veszi igénybe, s a préselt bórrel bevont puzdrák a börgyártó ipar nagy kifejlődésére vallanak: kantár, nyergeszerszám, zabola, az illető iparágat dicséri.

Magukkal hozták családjaikat, szerszámaikat, sátorokészleteiket és összes barmaikat, menéseket, gulyákat, nyájakat, kondákat. A fegyveres had egy része harcolt a csatatéren, más része őrizte a családot, a nemzeti vagyon, az ipart.

Itt ismét egy nevezetes újítást látunk együtt jönni a honalapítókkal: a négykerékű szekert.

Európában még akkor nem ismertek mást, mint a kétkerekű corricolot. A magyarokkal együtt jelennek meg a négykerékű társzerek, a mik lehetővé teszik, hogy egy egész nép évekig tartó vándorútjában magával hordhassa mindazt, a mi rá nézve kincs: esmalját, szerszámaikat, élelmi szereit. Szerettek nagy áldom-sókat inni — kivált diadalok után; de börtmő vidék nem esett útjukba: a nőknek kellett a serkésítéshez érteni; de annak előfeltétele volt a földművelés: a harcz munkája alatt szantantvetni kellett a hátrahagyott résznek, s a mel-

II. Lipót király.

Magyar inszurgensek a francia háborúban.

Ferenc király.

lett fonni és szőni és az öltönyöket virágokkal kihimezni, hogy a pompa fentartassék.

Vannak régészeink, a kik azt bizonyítják, hogy Árpád magyarjainak saját nemzeti alfabetájuk is volt, s írásjegyeiket még a XI-ik században is használták.

Hogy nyelvük ugyanaz volt, a mi most, azt kétségbevonhatlanul bizonyítja a kereszténység első korszakából való búcsuztató. Egy század alatt új nyelvet egy nép meg nem tanulhatott, s a régít az utolsó szóig el nem felejtette.

Lelki mélységük fokát meghatározza vallási türelmük. Ok, a forrásoknál áldozók, sem a keresztényeket, sem a mózesitűket nem üldözték, s a ki közülök az egy Istent imádó, egy feleségtartó hitre áttért, azt eltűrték maguk között, ellenben a családi erkölcs tisztaságára féltékenyek voltak, a kazár királyt mohamedán hitéért, sok feleségeért Mén Marótnak gúnyolták, s bár velük egy nyelvet beszélő rokon volt: ő ellene harcoltak legtovább, egész a meghódolásig.

És a mi legfőképp kitünteteti az Árpád vezérelt

haza földéhez; láthatja a közművelődés kezdő úttörését az ódon krónikákban, hiteles okiratokban, régi törvényekben s láthatja annak diadalát a jelenkor teljes képében; láthatja, hogy fejlődött az anyagi és szellemi néperő, egymásnak kölcsönözve alkotó erejét; s láthatja, hogy tartotta össze az egész nagy államalkotási munkát a közös hazaszeretet.

A századok története változik, fényben, borban együtt változik vele minden, a mi élet, a mi alkotás és újjáteremtés; de az egészen végigvonul a magyar nemzeti szellem; az épít, az szül, az feltámaszt. És a midőn felküzde magát oda, a mit Európa tengerszínének nevezünk, midőn a nemzeti művelődés a világműveltséggel összeolvad, még ott is megtartja magyar nemzeti jellegét, mint a hogy megtartották azt a legnagyobb nemzetek.

Erről beszél a magyar ezredévi kiállítás. Beszélnek a kövek s a föld terményei; beszél az új kor csodahatalma, a gépvilág; beszél a nyomtatott papír, a festett kép, a faragott szobor, az ipar minden alkotása, hogy a magyar

be; czimereket, transparenteket szegeznek ki; meszelnek, festenek. Nagy létrákon és emelvényeken dolgoznak a világítás előkészületein, fölvezetik a gázt és villamot az épületek tetejéig. Sürgős-forgás mindenfelé, nemesak az utcán hanem az üzletekben is.

A kiállításon megfeszített erővel dolgoznak egész éjjel is. A rossz idő miatt nagyon hátramaradtak, teljesen elkészülni a megnyitásra nem lehet.

A tavaszi verőfény is megjött, s most már melegen tűz alá a nap a derült égről.

Az udvar Budapesten. A királyi pár még az ünnepélyek kezdete előtt megérkezett. Ily nagy kísérettel az udvar még nem időzött a magyar fővárosban. Lehozták Bécsből az összes díszhintókat is s az udvari istálló nagy részét, mely a Károly-kaszárnyában talált helyet.

A király ápril 29-én korra reggel, 6 óra előtt jött meg. Bár hivatalos fogadtatás nem volt, mégis rendkívül sokan várták ő felségét a nyugati pályaudvarnál és az utcákon. A miniszterek is megjelentek díszmagyarba öltözve, valamint a polgár-

Az 1848-iki országgyűlés.

Deák Ferencz.

népet, a lelkiéletben kifejlesztett szabadságérzet volt. Midőn egész Európában az egyeduralom volt a kormányforma, a honfoglaló magyaroknak első ténye volt alkotmányt adni a nemzetnek: a szabadon választott fejedelemmel szerződést kötni, mely a szabadságot biztosítja.

A magyar nemzetnek nemcsak a hazája, de az alkotmányos élete is ezeréves.

Most, tíz század lefolyása után bemutatja a magyar nemzet, mivé alakította át ezt a hazát, melyet ősei letelepülésükkel elfoglaltak. Nem gyámolítva fajrokon nemzetektől, nem kényszerítve átvadásra más nyelvű népfajokat; egyik kezével építve, másikkal harcolva a kereszténység, a civilizáció, a felvilágosodás védelmében: többször a földig sújtva, félig kirtva, műveivel együtt lerombolva barbárok és idegen hódítók által, s mindannyiszor csudamódra föltámadva, megerősödve, megszaporodva, hazaszeretetében a többi népfajokat is a közös szabadság, anyagi jólét, szellemi művelődés nagy munkájában magával egyesítve, a szétrombolt, a félbeszakadt munkát ismét újra kezdé a magyar nemzet, s ime e kis, szűk téren igyekszik most bemutatni, mit hoztak létre a múlt s a közel századok e hazá területén.

Ferencz József király koronázási kardvágása 1867-ben.

nemzet államalkotási, közművelődési küldetése igaz és valóság.

Az igazságnak ezer szája van, de csak egy szíve.

Nyugodtan várjuk rólunk kimondandó ítéletét.

AZ EZREDÉVES ÜNNEPÉLYEK.

A főváros már felöltötte a díszet. Zászlók lobognak mindenfelé. A házakon óráról-óra több az ékítés, az erkélyeket, párkányokat, draperiákat vonják

mesterek, a kiállítás igazgatója. Az udvari vonat szokatlanul nagy volt, nyolcz személyes és két podgyászkoocsival. Ő felségét zajosan éljenzeve köszöntötték. A király először báró Bánffy miniszterelnökkel, majd Kammermayer polgármesterrel beszélgetett. Dániel kereskedelmi miniszter fölkeresése ő felsége megtekintette a pályaudvaron föllállított új udvari vonatot is, s aztán a nagy sokaság éljenzése közt hajtattott föl Budára. Az utcán mindenütt nagy tömegek álltak már ekkor s lelkesen köszöntötték a királyt.

A királyné másnap, ápr. 30-án reggel érkezett meg Miramarérből a déli vasut budai pályaudvarába; őt is ünnepélyesen fogadták. A király is kiment a pályaudvarba s a királyi pár nyílt kocsiiban hajtattott föl a budai királyi palotába, az uton több ezerre menő közönség éljenzésétől kísérve.

József főherczeg ápril 29-ikén délután tekintette meg a kiállítás előkészületeit báró Vecsey József főudvarmester és Libits Adolf központi igazgató kíséretében. Legelőször saját díszes pavilonját nézte meg, aztán gróf Zichy Jenő kiállítását. Majd Darányi földművelési miniszter és Bedő Albert államtitkár kalauzálása mellett folytatta útját. A történelmi csoportban pedig Alpár Ignác, Szalay Imre muzeumi igazgató és Herman Ottó szolgáltak fölvilágosításokkal. A főherczeg a gazdasági csoportnak legnagyobb kiállítója.

József Agost főherczeg és neje a kiállításon. József Agost főherczeg, ki 1894 őze óta Brünghen lakott, állandóan haza jön Magyarországra. A főherczeg és neje Augustia herczegnő az ünnepélyekre szintén Budapestre érkeztek s azonnal a kiállítás megtekintésére siettek. A főherczegi pár csaknem két teljes órát töltött a kiállítás területén, nagy érdeklődéssel tekintette meg a király remekül sikerült és már teljesen kész román-stílusú lakosztályát, József és Frigyes főherczegek és Koburg herczeg pavilonjait, Zichy Jenő gróf őshazabeli gyűjteményét, a történelmi főcsoport ritka becsű gyűjteményeit, stb.

EZREDÉVI KIÁLLÍTÁS.

Vörös László, államtitkár, a kiállítás országos bizottságának alelnöke.

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁS ELNÖKEI ÉS TISZTIKARA.

A kiállítás országos bizottságának elnöke és alelnöke.

A kiállítási munkálatokat Baross Gábor kereskedelemügyi miniszter indította meg 1891 derekán. Az első kiállítás törvényét (1892. évi II. t.-cz.) ő készítette, ő nyújtotta be a képviselő-

Gróf Szöchenyi Béla, a történelmi kiállítás rendező bizottságának elnöke.

házban s ő kezdte megvalósítani. De csak kezdte. Tragikus végével a kiállítás ügye is új kezekbe jutott. Lukács Béla kereskedelmi miniszter hivataloskodásának több mint két esztendeje alatt nagy szeretettel szentelte magát a kiállítás előkészületeinek és az alapvető, a szervező munkálatokat ő vezette. De utóbb a múlt év elején beállott kormányválság Dániel Ernő kereskedelmi minisztert állította, mint elnököt, a kiállítás országos bizottságának élére, a ki maga mellé Vörös Lászlót választotta államtitkárral s így az országos bizottság alelnökévé is.

Az új miniszter mindennek előtt az elvállalt

Dániel Ernő kereskedelemügyi miniszter, a kiállítás országos bizottságának elnöke.

társa összes sokoldalú ressortjaiban tájékoztatta magát s azután vette elő a kiállítás ügyét. Kiváló figyelemmel kísérte az eddigi fejleményeket és csakhamar erős kézzel ragadta magához a vezetést. Eleinte hetenként kétszer-háromszor, utóbb majdnem naponként fogadta a referálókat, fölvaltva hívta össze az intéző bizottságokat, ezek ülésain elnökölt. Intézkedéseiben nem kicsinyeskedett, nagyszabásúnak, teljes sikerűnek képzelte és rendezte a kiállítást, méltónak akarta látni az ezredéves ünnep fényéhez. Szigorúan őrködött ugyan az előirányzat keretének megtartása fölött, de helyes érzéssel mérlegelte az új eszméket s a kiállítás számos érdekes pontja egyenest neki köszönheti létrejöttét.

És neki jutott az a ritka föladat, hogy az ezer év ünnepeinek megnyitó napján ő mutassa be a

Dr. Schmidt József, miniszteri tanácsos, a kiállítás igazgatója.

királynak és az ország vendégeinek az ezredéves kiállítást, mely ezredéves multunk dicsősége mellett, hirdetni fogja gazdasági és kulturális téren való haladásunkat és mely e mellett dicsőségére válik annak a miniszternek is, a kinek a rendezésből és létesítő munkálatokból az országnak rész jutott.

Szalay Imre, a kiállítás történelmi főcsoportjának igazgatója.

E munkából derekasan kivette a maga részét **Vörös László** államtitkár is, a ki nemcsak a pénzügyi és adminisztratív ellenőrzés nagy munkájával volt állandóan elfoglalva, hanem az összes ügymenetben élénken részt vett, hogy mint a miniszter helyettese mindenfelől tájékozva legyen, s hogy a kiállítás gépezetét — a minisztert helyettesítve — mindenkor kellő szakszerűséggel igazgathassa. Ezt a hivatást az államtitkár nagy lelkiismeretességgel töltötte

sét. Bámulatos judiciuma mellett csakhamar megismerte az ügyek és emberek jó és rossz tulajdonságait. Ügyestapintattal szervezte a munka-beosztást, egymásba illesztette a nagy gépezet kerekeit s a forgató korongot a legéberebb erélyességgel és vas fegyvellemmel tartotta kezében. Hivatali teendők ellátásában ritka példát adott és ez év elejétől kezdve reggel 9-től este 8-ig volt hivatalban, este pedig haza vitte az aktákat és sokszor éjjelutánig is hivatalos ügyeket intézett.

szélnék példátlan kitarásáról és czéltudatos tevékenységéről, a kik hibájául akarják felelni a takarékosági elvnek mindenben szinte túlzásig vitt alkalmazását. És ebben is neki volt igazsága, mert, hogy a kiállítási deficit réme ez alkalommal nem kísért, ez nagy részben az ő érdeme.

Minden dicséretnél azonban ékebben fogja az ő érdemeit hirdetni maga a kiállítás, melynek tehetsége legjavát szentelte.

Schmidt József 1848-ban született Előszállá-

Alpar Ignác, a történelmi kiállítás épülecsoportjainak tervezője.

Gelléri Mór, az országos kiállítás főtitkára.

Müller Béla, tanácsos, a kiállítás műszaki ügyeinek vezetője.

Dr. Marton Ödön, a kiállítás mezőgazdasági és erdészeti csoportjainak titkára.

Kövesdy Béla, számtanácsos, a kiállítási számvétség főnöke.

Micseh Endre, kiállítási igazgatósági titkár

be s a megnyitási ünnep sikerének nagy része az ő érdemeit fogja öregbíteni.

Dr. Schmidt József, a kiállítás igazgatója.

Az ezredéves kiállítás gépezete már kész volt, márműködöttakkor, mikor dr. Schmidt Józsefet az államtitkárra kinevezett Graenzstein Béla helyébe igazgatóvá kinevezték. Bizonyára nagyobb feladat ilyen minőségben egy átvett örökséget eligazgatni, mint egy új birtokot installálni és a művelés munkáját eleitől fogva kezdeni. Mert egy már működésben levő rendszer összes előnyeit, de összes hibáit is az ő felelősségével kellett fedezni. Schmidt rövid idő alatt megismerte a kiállítás összes dolgait s nagyon erélyes, nagyon gyors kézzel folytatta az ügyek vezeté-

Az utolsó hónap lázas munkáját pedig csak úgy győzte, hogy gyakran hajnali három óra után hagyta el a kiállítási irodát; addig maga vezette a legfontosabb, legsürgősebb és gyakran legkényesebb ügyek intézését. Csak ily ritka szervezettel és ily kitaró munkaképességgel tudta az elvállalt, nagy felelősséggel járó munkát végezni, melynek ezer szála mind az ő agyában és kezében voltak összpontosítva. Munkabírását munkatársai nem győzték csodálni, mert, hogy valaki reggel 9-től éjjel 8-ig — a kétszeri évszázant összesen egy órai idő leszámításával — hónapokig friss erőben, a szellem és kedély teljes rugékonyságával legyen képes dolgozni, ezt eddig nálánál senki jobban nem tudta megbizonyítani. Még azok is osztatlan elismeréssel be-

son (Fehérmegyében), hol hasonló atyja a ezisztencziák birtokán félszázadnál tovább kiváló gazdatiszt volt. Tanulmányait a ezisztencziák székesfehérvári főgymnáziumában végezte. A jogot a budapesti tudományegyetemen tanulta, hol 1872-ben doktori, 1873-ban pedig köz- és váltóügyvédi oklevelet nyert s mint ügyvéd a fővárosban telepedett meg. Hivatásszerű foglalkozása mellett nemzetgazdasági tanulmányokba mélyedt, mely téren szakirodalmunk néhány számottevő művet köszönhet tollának. Nevezetesen az Országos Magyar Gazdasági Egyesület 400 aranyos pályadíját „Jószágaink rendezése” című munkája nyerte el és ugyanitt, ismét 200 forint pályadíjjal koszorúzták meg egy másik művét: „A magyar gazda hitelé”-t. Mindkettő nyomtatásban is megjelent és közkézben forog. E műveivel vontta magára a gróf Pálffy-család figyelmét, mely őt jószágigazgatóvá hiva-

meg Szomolányba. Három éven át (1885—1887 végeig) működött a gyakorlati gazdaság terén, mely minőségében három ipartelep (bútorgyár, vegyészeti gyár és több gazdasági szeszgyár) igazgatását is vezette. 1888-ban lépett államszolgálatba, mint a pénzügyminiszterium titkára s a regale-váltás nagy munkájában kiváló része volt. Sikeres működése elismerésül 1890-ben ő Felsőosztálytanácsossá nevezte ki s Wekerle Sándor minisztersége alatt az elnöki osztály vezetését vette át. Kozma Ferencz miniszteri tanácsos őt szemelte ki utódjává s átkérte a földmívelési miniszteriumba, hol vele együtt műkö-

értelemmel felelt meg az első naptól egész máig. A kiállítás anyaga napról-napra nőtt, hogy tehát az eredeti és bővített, kiegészített és javított tervek időszakonként mily nagy változásokon mentek keresztül, az méltányolni fogja azt a munkát, melyet ő három és fél éven át végzett. Maga volt a megtestesült köteleesség. Szerencsés tapintattal válogatta maga mellé az embereket és szívós kitarással adott példát a szakadatlan munkában. Minden gondolata, minden buzgalma a kiállítás volt ez idő alatt. Nagy áttekintéssel uralkodott tárgyak és emberek fölött, izléssel és tapintattal vezette az

1879—1883-ig Szeged város rekonstrukciójában volt nagy része s ekkor Tisza Lajos kir. biztos biztatására államszolgálatba lépett. Szegeden szerzett érdemeit ő felsége is elismeréssel jutalmazta. Alig fejezték be Szeged újáalakítását, Müllert 1883 végén meghívták az 1885-iki kiállítás műszaki ügyeinek vezetésére. E minőségben kifejtett példás buzgalma és elért nagy sikere ismeretes. Ezek jutalmául orsz. középítési felügyelőnek nevezték ki. 1886—1887-ben a kereskedelmi miniszterium palotájának építkezéseit vezette. Időközben az európai nevezetesebb kiállításokat tanulmányozta. E

Dr. Czobor Béla, a történelmi kiállítás egyik főrendezője és előadója.

Radisch Jenő, a történelmi kiállítás egyik előadója és rendezője.

Dr. Szendrei János, a történelmi kiállítás egyik előadója és rendezője.

Krisztinkovich Ede, a kiállítás mezőgazdasági és erdészeti csoportjainak igazgatója.

Fittler Kamil, a történelmi kiállítás egyik előadója és rendezője.

Dr. Kovács Gyula, a kiállítás falujának rendezője.

dött. 1892 óta miniszteri tanácsos s Kozma halála után a II. főosztály (Lótenyésztés) főnöke. Ezen állásban érte 1895 február havában a kereskedelemügyi miniszter kintüntető bizalma, melylyel az ezredévi kiállítás igazgatójává hívta meg. E hivataloskodása alatt szemelték ki az időközben létesített szabadalmi hivatal elnökévé, mely állásra ki is nevezték. Ez új hivatalt azonban nyilván csak a kiállítás végén foglalta el.

A kiállítás tisztviselői.

MÜLLER BÉLA, műszaki tanácsos. Müller Béla a mostani kiállításnak már a legelső alapvető munkáiban részt vett s az első műszaki tervet s költségvetést ő dolgozta ki. Az eddigi kiállításokon szerzett becses gyakorlati tapasztalatai őt predestinálták ennek a kiállításnak műszaki vezetőjévé. És e hivatásának rendkívüli kötelezettségűvel, ritka pontossággal és kiváló szak-

építkezések esztétikai részét. Ezenkívül mint az igazgatóság tagja, részt vett az összes ügyek tárgyalásában és azt a rengeteg írásbeli munkát, mely ily alkalommal elkerülhetlen, szintén gyorsan és hozzáértéssel győzte meg. Fontosabb életrajzi adatai a következők. 1845-ben született Budapesten. Reáliskolai tanulmányait a fővárosban, technikai és építészeti szaktanulmányait a budai kir. József-műegyetemen végezte kitünő eredménnyel. 1868-ban tanulmányutat tett Németországban, Franciaországban és Olaszországban. Hazatérve Budapesten mint építész működött s különösen 1872-től 1876-ig az akkori József-műegyetem sugárút-építővállalatnál fejtett ki nagy tevékenységet mint építész és építészvezető. Az 1873-iki bécsi világkiállítás berendezésének és installációjának munkáiban szintén részt vett s a kiállítás egész szervezetét és berendezését tanulmányozta.

téren elért eredményei és sikerei méltatásán bízta őt meg Baross Gábor az ezredéves kiállítás műszaki ügyeinek vezetésével.

GELLÉRI MÓR, az országos iparegyesület igazgatója, az ezredévi orsz. kiállítás főtitkára, 1854-ben született Apátfalván, Csongrádmegyében. Gymnáziumi tanulmányait Szarvason végezte s aztán Szegedre ment a kereskedelmi iskolába. A gyakorlati életben előbb a szegedi takarékpénztárnál, majd ugyancsak Szegeden az ált. biztosító társaság főügynökségénél működött mint gyakornok. 1872-ben Budapestre került az iparegyesület irodájába, hol csakhamar alaposan megismerkedett az iparügyekkel. Innen négy év múlva visszatért Szegedre s ott az iparos körnek titkára, az iparos ifjúsági egyesületnek előbb titkára, majd ügyvezető alnöke lett s az 1876-iki országos kiállításnak is ő volt a titkára. Ettől kezdve irodalmi téren

is sűrűn tanúsított szakavatottsága révén annyira magára vonta a figyelmet, hogy alig történt az országban iparügyi mozgalom vagy vidéki kiállítás, amelyre őt vagy titkárukat vagy bíráló bizottsági tagul meg ne hitták volna. 1885-ben a budapesti országos kiállítás ügyében is tevékeny részt vett közreműködésével. 1879 óta állandóan Budapesten telepedett meg s itt előbb a «Magyar Ipar- és Kereskedelmi Lap»-ot, később a «Magyar Iparosok Lapja»-t szerkesztette. Mind irodalmi, mind társadalmi úton sokat fáradozott iparos osztályunk hazafias szellemű fejlesztésén. Kiválóan buzgólkodott az iparos ifjúsági egyesületek létesítésén és szervezésén, miközben mindig az volt a főtörekvése, hogy az iparos ifjúság művelődésének alkalmas táplálékot és helyes irányt adjon. A hetvenes és nyolcvanas években többször utazgatott külföldön, hogy a különböző országos és nemzetközi kiállításokat tanulmányozza. 1887-től 1891-ig iparhatósági biztos volt. 1889 óta a magyar szabadkőművesi nagypáholy főtitkára, 1894 óta az «Otthon» írói kör gazdája. 1893-ban

Szeged városába kiküldött Tisza Lajos királyi biztos mellé rendeltették ki a számviteli teendők végzésére. Ott működött 1884 közepéig. Ebbeli szolgálatai elismerésül Ó Felségétől az arany érdemkeresztet nyerte. Szeged újjáépítésének befejeztével a volt közmunka- és közlekedésügyi miniszteriumba lépett át, hol 1890-ben előbb számvizsgálóvá, 1891-ben pedig számtanácsossá nevezetett ki. A kereskedelemügyi tárcza különféle ügyágazatai érdekében történt többrendbeli kiküldetési mellett, a volt szentesi kormánybiztos számadási ügyeinek lebonyolítása céljából a szentesi kormánybiztoságnál is működött; továbbá a magyar kereskedelmi múzeum és keleti kirendeltségeinek helyszíni ellenőrzését több éven át gyakorolván, bejárta Boszniát és Hercegovinát, Szerbiát, Romániát, Bulgáriát és Törökországot. Tagja a kir. zálogházak közvetítő intézeteire felügyelő állandó miniszteri bizottságnak. Lukács Béla volt kereskedelemügyi miniszter 1893-ban az ezredévi országos kiállítás számvevőségének vezetésével bízta meg s jelenleg is mint annak főnöke működik.

Az 1892-ben tartott philippopoli kiállításra őt küldte ki miniszteri biztos minőségben a kereskedelmi miniszter a kiállítók képviselőjéül. Itt a bolgár fejedelem a Sándor-rend főtiszti keresztjével, a fejedelem anyja, Klementina hercegnő, érdekes gyűrűvel tüntette ki. 1893-ban hozzá kezdett az első magyar nagyszabású «kivitel»-szerkesztéséhez, mely nyolc nyelven jelent meg. 1894-ben a lemergi országos kiállítás képviselő biztosi minőségben a magyar iparosokat. Ugyan ez évben az antwerpeni nemzetközi kiállítás jüryjének tagjává nevezetett ki és a kereskedelmi miniszter megbízásából a milánói kiállítást tanulmányozta. Az ezredévi kiállítás előmunkálataiban is tevékeny részt vett. A már említett szakmunkáin kívül önálló művei: a miskolci kereskedelmi kamara 1880—90. évi jelentései, «Borsodmegeye házi-ipara», a «Regale ügyről» című tanulmányok. 1891-ben a budapesti tudományegyetem jogi kara magántanárrá képesítette; a közgazdasági politikából tart az egyetemen előadásokat. — Az ezredévi kiállításon a XX. (házi-ipari, néprajzi és

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁSROL. — A TÖRTÉNELMI KIÁLLÍTÁS ÉPÜLETEI A TÓ FELŐL NÉZVE. — Morelli Gusztáv tanár metszete.

a most megnyitott országos kiállítás főtitkárává nevezetett ki; ugyanakkor lett aligazgatójává az országos iparügyi bizottságnak, melynek számos éven át titkára volt. Tagja az országos iparhatóságnak és az országos házi ipari bizottságnak és az országos iparoktatási tanácsnak. Szóval mindenütt ott van és működik, a hol az ipar ügyéről van szó. Az irodalomban nemcsak mint szerkesztő, hanem mint szorgalmas cikíró is széleskörűleg működik; napi és szaklapokban egyiránt találunk hol kisebb cikkekkel, hol nagyobb tanulmányokkal; időnként több ismeretterjesztő dolgozata jelent meg a «Vasárnapi Ujság»-ban is. Tanulmányai, jelentései, az ipar történetére, stb. vonatkozó kisebb-nagyobb dolgozatai külön kiadva is nagy számmal jelentek meg. Szakértelmével és kitartásával fáradhatatlan tevékenység párosul. Az ezredévi országos kiállítás előmunkálatainak intézésében kiváló részt vett s a sikerből szép rész illeti meg.

KÖVESDY BÉLA kereskedelemügyi miniszteri számtanácsos, a kiállítási számvevőség főnöke, 1856-ban született Szarvason, Békésmegyében. Tanulmányait Budán 1874-ben végezte. A magyar kir. pénzügyminiszteriumban 1875-ben kezdte meg szolgálatát, mint számtiszt. E minőségében a szegedi 1879-iki árvíz alkalmából

A számvevői osztálynak vezetése egyike a kiállítási ágazatok legfontosabbjainak s ennek az osztálynak példás rendben tartása dícsérettel Kövesdy szakavatottságait és ritka erélyét.

Dr. Kovács GYULA, a kiállítási falu rendezője, 1856-ban született Monoron. Tanulmányait Pécsen és a budapesti jogi egyetemen végezte, hol 1880-ban jogtudorrá avatták. Már egyetemi hallgató korában «A kereskedelmi mérlegről» írt tanulmányát az egyetemi tanács 1878-ban jutalommal díjazta és a «Nemzetgazdasági Szemle» is közölte tollából gazdasági cikkekkel. 1880-ban a miskolci kereskedelmi- és iparkamara titkára lett s ez állásban tíz éven át működött. Kerületi képviselőként részt vett az 1880. és 1882. évi kamarai enqueteken, az 1885-dik évi budapesti és 1882. évi triestri kiállítás jüryjében. Az «agióingadozásáról» írt tanulmányát a magyar tudományos akadémia a «Dora»-díjjal jutalmazta; «Közgazdaság» cím alatt szerkesztett szakfolyó irata két évfolyamot ért. 1890-ben a kereskedelmi miniszterium szolgálatába lépett. 1891 derekán a kereskedelmi múzeum aligazgatójává nevezetett ki. E minőségében szervezte ezen intézet kirendeltségeit a megszállott tartományokban, Konstantinápolyban, Ruscsukban.

műkedvelő) és az V. (kereskedelmi, pénz és hitelügyi) csoport, reklami és vásárgyi alcsoportjainak előadója. Az 1894-ik esztendő száz napját úton töltötte, hogy az ország különböző vidékein fényképeket, rajzokat és személyes tapasztalatokat szerezzon a népviseletről, az építkezési modorról és szokásokról. Ebbeli buzgólkodásával kiválóan elősegítette a kiállítás falujának megalkotását és berendezését. Egyszermind 1895 tavasza óta ő adja elő a tervbe vett nemzetközi és országos kongresszusok ügyeit is; az ünnepélyek csarnokában tartandó mintegy 35—40 előadás kitervezése, előkészítése, a néprajzi faluban tartani kívánt népművelői megállapítása és majdan létrehozása szintén nagy részt az ő fáradozásainak köszönhető. Az ő eszméje volt a tömeges kirándulások szervezése, melyeknek megvalósításával is őt bízta meg a kiállítási igazgatóság. Ő végzi ezen kívül az adminisztráció teendőinek nagy részét is. Öntézte az egész árú-beszállítási ügyet, szervezte a felügyeletet. Főnöke a jegyszerelési és elárúsítási osztályoknak.

MICSEH ENDRE, miniszteri segédtitkár, az országos kiállítás igazgatóságának titkára Kőporuban (Trencsénmegye) született 1858-ban; gimnáziumi tanulmányai befejezte után a budapesti

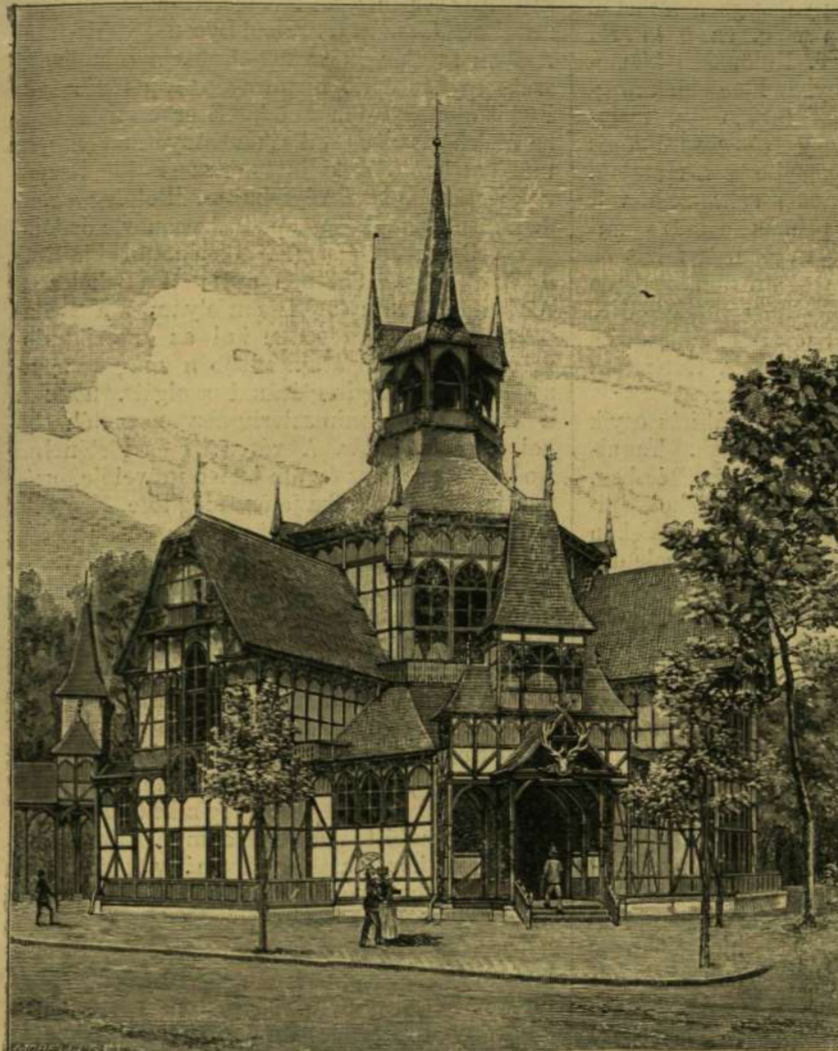
egyetemen jogot hallgatott s már ez idő alatt is előbb az I. honvéd ker. parancsnokságnál, majd a kereskedelmi miniszterium irodáiban dolgozott. 1888-ban a kereskedelmi miniszteriumba segédfogalmazóvá, 1891-ben pedig fogalmazóvá nevezetett ki, hol előbb a személyi ügyek előadója volt; majd 1894-ben az ipari osztályba osztott be. Innét 1894-ben kirendeltették a kiállítás igazgatóságához, a hol kezdetben úgy az általános, mint műszaki adminisztratív teendőkben dolgozott. 1894. év végéig miniszteri segédtitkárrá nevezetett ki. Az általános adminisztratív teendők mellett az oktatásügyi, a közlekedési, a fa- és bútorgyártási, továbbá az arany- és ezüstérmék, a vegyi és élelmiszeri csoportok ügyeit, nemkülönben az általános katalogus szerkesztési teendőit is vezeti.

A történelmi kiállítás elnöke és tisztviselői.

Gróf SZÉCHENYI BÉLA, a történelmi kiállítás rendező bizottságának elnöke, 1837-ben Budapesten született. Gyermekéveit főként Budapesten és Czenken töltötte s házi nevelőtől

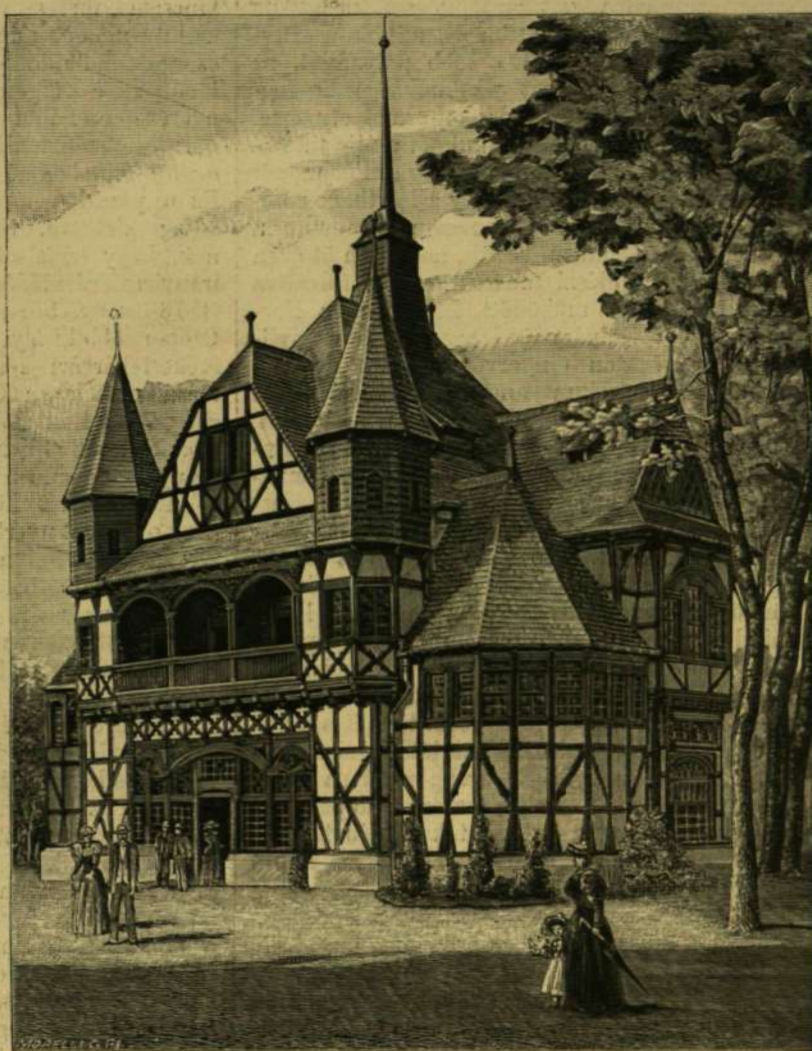
kiragadja magát visszavonultságából s egy nagy elhatározásra szánja el magát. Megfogamzott benne a középázsiai expedíció eszméje, melynek valószínűsége azonnal hozzá is látott. 1877 december 4-én indult utnak Triesztből s bejárta Indiát, Jávát, Khinát, a jó részét. Utitársai, különösen Lóczy Lajos egyetemi tanár közreműködésével nagybecsű adatokat gyűjtött e világrész oly tájairól, melyekről eddig közvetlen szemlélet útján nem írt európai ember. Huszonkét hónapig tartott gróf Széchenyi Béla tudományos expedíciója, melyről egy nagy művet adott ki számos képpel és térképpel. A mi nyilvános pályáját illeti, följegyezzük, hogy két ízben volt országgyűlési képviselő, 1861-ben Sopronmegye nyéki és 1865-ben ugyanazon megye kismarton kerületéből. Nézetiben teljesen független s párthoz soha sem tartozott. Hivatalt nem vállalt, s midőn huszonkét éves korában főispánsággal kínáltak meg, nem fogadta el. A jelenlegi történelmi kiállítás rendezésében mint a bizottság elnöke vett részt.

műterem, valamint a Lotz-féle festészeti iskola, az iparművészeti iskola, az iparművészeti múzeum, stb. Az állami ipariskolával kapcsolatos technológiai iparműzeum létrejöttében szintén döntő szerepe volt. Az emberbaráti intézetek közül a vakok, siket-némák, a gyenge elméjűek és a hüllyék különböző intézetei érdekében buzgón és sikeresen munkálkodott. Tevékeny részt vett 1887 óta mint miniszteri tanácsos a műemlékek országos és a budavári főegyház építési bizottságainak munkásságában is, valamint az országos képzőművészeti és iparművészeti társulásokban. A Nemzeti Múzeum fejlesztésére minden tőle telhető megtehető. Nevezetesen az intézet tudományos működését laboratóriumok létesítésével mozdította elő, s a Múzeummal kapcsolatban szervezte az ornithológiai központot. A néprajzi osztály kibővítése és fejlesztése az ő hivataloskodása idejére esik, valamint a történelmi képcsarnok létesítése is. Ilyen előzmények után vette át a Magyar Nemz. Múzeum igazgatását, mely díszes állásra 1895-ben nevezetett ki. A legutóbbi kereskedelemügyi m. kir. miniszter,

AZ ERDÉSZETI PAVILLON.

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁSROL. — Morelli Gusztáv tanár metszete.

A VADÁSZATI PAVILLON A TÖRTÉNELMI KIÁLLÍTÁSON.

nyerte oktatásait. Majd a berlini és a bonni egyetemen a jogi és állam-tudományokat hallgatta, de a mellett kiváló szeretettel foglalkozott a természettudományokkal is. Tanulmányai végeztével atyja Angliába küldte. Széchenyi István saját magát tapasztalta leginkább, hogy a tanuláshoz, ismeretek szerzéséhez legsikeresebb módja a közvetlen szemlélet és tapasztalat, melyet az utazások nyújtanak s azért 1857-ben nagyobb utra küldte ki mindkét fiát, Bélát és Ödönt, kik azután beutazták gróf Zichy Jenő és gróf Károlyi Gyula társaságában Törökországot, Kis-Azsiát, Krimiót, Görögországot, majd Európának minden részeit. Atyja halála után 1862-ben ismét nagyobb utat tett gr. Károlyi Gyulával Éjszak-Amerikában. Ez utjáról munkát is írt s ez volt első kísérlete az irodalom terén. 1867 és 70 között oroszánvadászokra három expedíciót tett Algírban. Algiri vadászatairól és élményeiről sokat írt a «Vadász- és Verseny»-ban s e levelei vonzó, eleven előadással nem mindennapi írói hivatottság tanujel. 1872-ben elvesztvén nejét, gróf Erdődy Hannát, 1877-ig a világtól teljesen elvonulva élt Czenken, míg végre szükségét érezte, hogy

SZALAY IMRE, a történelmi kiállítás igazgatója, 1846-ban született. Atyja, Szalay Agoston, az ismert régiséggyűjtő mellett, már zsenge korában a történelmi emlékek felé fordult a figyelme. Gimnáziumi tanulmányait Győrött és Sopronban végezte, jogi tanulmányait a budapesti tudományegyetemen, 1868-ban a kir. táblánál joggyakornok lett. Egy év múlva, 1869-ben a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumba lépett segédfogalmazói minőségben. Itt elemében találta magát s fokról-fokra emelkedve, miniszteri tanácsossá lett. Köz- és váltóügyvédi diplomáját már mint állami tisztviselő 1869—70-ben szerezte meg. A kultuszminiszteriumban Trefort Agoston mellett 11 évig az elnöki osztályban — több évig mint annak vezetője — működött, 1883-ban a miniszter egy külön művészeti és emberbaráti osztályt állítván föl, ennek vezetését ő reá bízta. Ez időtől kezdve munkássága egész erejét a művészet és — hatáskörébe tartozván a Magyar Nemzeti Múzeum is — a tudományosság emelésére szentelte. Tevékenyen közreműködött több köznevelődési intézet létesítésében és fejlesztésében, minők a Strobl-féle szobrászati iskola és

mint az 1896-iki ezredévi országos kiállítás elnöke, a történelmi főcsoport igazgatójává nevezte ki Szalayt, s e megbízást folytán nagy tevékenységet fejtett ki a történelmi kiállítás rendezésében.

ALPÁR IGNA CZ a történelmi kiállítás épület-csoportjainak tervezője és építész, a pálmakoszorú legszebb lombjaira érdemes. Az első perctől kezdve, a mikor a megbízást megkapta, a legkomolyabb energiával indult neki a nagy feladat teljesítésének. Utazott, tanulmányozott Olaszországban és Magyarországon minden történelmileg nevezetes zugában és éles szemmel, kiváló ízléssel és igaz műérzékkel szemlélte ki a legnevezetesebb motívumokat; ezeket részben alkalmazta, részben földolgozta s oly egészen új olvasztotta, mely a magyar építés történetének hű föltüntetésé, de e mellett oly eredeti művészi alkotás, melyet bátran irigyelhetnek tőlünk az eddigi nevezetes külföldi kiállítások is. Alpár művészi feladatnak szentelte három éven át minden tehetségét és alkotó képességét. A hivott műkritika a bel- és a külföldön egyaránt teljes dícsérettel szól Alpár alkotásáról s minden körben készséggel elismerik, hogy e művé-

vel Alpár hazánk legelső műépítői közé emelkedett. Alpár Ignác 1855-ben Budapesten született. A belvárosi reáliskolában végezte középiskolai tanulmányait s iskolai éveit azonnal szakmai munka követte. Szülei már gyermekkorában építésnek szánták, és az iskolai szüneteket már 13 éves korától kezdve építkezésként mint kőműves-inas töltötte. A budapesti építőmesterek céhébe kőműves-legénynek is fölávatta. Az iskolából kikerülve, két esztendőig Halitzky és Hausmann építészek irodájában gyakornokoskodott s már 1874-ben beteljesült legfőbb vágya, hogy felvételt a berlini «Baupolizei»-ba. Itt kezdődött a komoly munka s halásan emlékezik vissza Strack és Lucae tanárokra, különösen Lucaernek, kinek irodájában több évig működött, alkalma volt a legnagyobb szabású építkezések létesítésénél tanulmányait fejleszteni. Berlinben hat évig tartózkodott s ez alatt többször utazgatott Németország különböző vidékein, megismerte nagyobb városait s azoknak építészeti nevezetességeit. Tagja volt a berlini magyar egyesületnek s így ottani honfitársaival együtt folyton figyelemmel kísérte az itthon történeteket. 1881 január elején Berlinből további tapasztalatok szerzése végett az építészet klasszikus földré, Olaszországba utazott, miután a «Berliner Architekten-Verein» több pályáját, az 1880. évi nagy pályázat alkalmával pedig legnagyobb kitüntetés, a Schinkel-érmét elnyerte. Olaszországban tett első tanulmány-útja tíz hónapra terjedt, mely idő alatt Sziciliában, sőt Tunisban is megfordult, hogy a Karthago romjait megtekinthesse. Ugyanazon év őszén a József-műegyetemhez került, hol aztán öt éven át a három építész tanszék mellett főeljárva mint tanársegéd működött. Időközben a Herkules-fürdő Szapary-fürdőhöz a hirdetés nyilvános pályázaton elnyerve az első díjat, a pénzügyminiszterium annak építésével is őt bízta meg. E miatt ott hagyta a műegyetemet, hogy a gyakorlati építészetnek szentelhesse minden idejét és erejét. Ezentúl számos pályázatban vett részt s egymásután nyerte el a segésvári és a diós-szentmártoni megyeház pályázatainak első díját. Később 1887-ben a Déván építendő nagyobb szabású megyeházra két különböző tervvel pályázván, 14 pályázó közül mind az első, mind a második díjat elnyerte. Ugyancsak pályázat útján nyert megbízatást, Nyíregyházán a megyeház, az evangélikus iskola, a városi nagy vendéglő és redoute építését, valamint a Győr-városi bérházak létesítésére. Első díjat kapott: a győri takarékpénztár, a győri városház, a kassai színház tervére való pályázat alkalmával; a nagyszombati takarékpénztár pályázatánál második díjat, az Országos kaszinó pályázatánál pedig a harmadik díjat küzdötte ki magának. Ezek mellett Erdélyben építette a brassói, a szászrégeni, az abrudbányai, a piskii, a diós-szentmártoni, stb. református templomokat. A pozsonyi állami főreáliskolát, ugyanott az evang. lyceumot, a kisújszállási ref. gimnáziumot, a lugosi, kunfélegyházi, stb. gimnáziumokat és több budapesti bérházat. 1893-ban részt vett az ezredévi kiállítás történelmi főcsoportjára hirdetett pályázaton, melynek eredményeként a Széchenyi-zigeten ő építette a történelmi főcsoport genialis szerkesztésű épületét. 1886-ban a Hercules-fürdői építkezésekért ő felvétele kezelméből a Ferencz József-rend lovagkeresztjével való kitüntetését nyerte. Amunkálkodása közben nyerve rövid pihenőket mindig utazásokkal töltötte el. Két ízben utazott Keleten, bejárva Görögországot, Konstantinápolyt és Brüsszelt. Több ízben ellátogatott Németországba, s még gyakrabban Olaszországba.

Dr. CZOBOR BÉLA, a történelmi kiállítás egyik főrendezője és előadója, 1852-ben született Székesfehérvárott. Iskoláit szülőhelyén és Győrött végezte. A teológiát a budapesti egyetemen hallgatta. 1875-ben szentelgetett pappá; négy hónapi káplánkodás után meghívást kapott a magyar nemzeti múzeum érem- és régiségosztályához, ahol 1876-tól 1886-ig működött. 1876-ban tette le a bölcsészeti doktorátusát; 1877-ben egyetemi magántanárként habilitálták a keresztény mű-archeológiából és szimbolikából. Azóta szakadatlanul előadja ezen tárgyat. Szakirodalmi munkásságának elismerésül 1881-ben a magyar tud. akadémia lev. tagjává választotta. Több tanulmányozó utazást tett. Bejárta Olaszországot, Francia- és Németországot jó részét, Belgiumot, Szerbiát és Bulgáriát. A hazai kiállítás

rendezésénél eddig is mindig közreműködött. 1876-ban az árvízkarosultak javára Budapesten a Károlyi-palotában rendezett kiállításnál segédkezett legelőször; 1878-ban a székesfehérvári orsz. kiállítás régészeti csoportját rendezte. A nő-ipar-, könyv- és ötvösműkiállításokon, míg 1885-ben a budapesti orsz. kiállításán mindig fokozódott mértékben vett részt s az utóbbin a régészeti csoportot egymaga hordta együvé és rendezte. 1886-ban Ipolyi Arnold nagyváradi püspök meghívta egyházmegyéjébe s papnevelője igazgatójává nevezte ki. Nagyváradon a püspök megbízásából nőipari kiállítást rendezett. Ipolyi halála után 1888-ban visszatért Budapestre s a műemlékek orsz. bizottsága előadója lett. Nevezetesen ki, dr. Henszlmann Imre utódja. Az ezredévi orsz. kiállítás munkálataiban kezdet óta kiváló részt vesz, a történelmi főcsoport programját ő készítette s az egész főcsoportot ő szervezte. Németh Imrével együtt. Az ő eszméje volt a történelmi kiállítás épületeinek a hazai építés történeti fejlődését feltüntetve megoldása. Kül- és belföldön tett utakat a történelmi főcsoport anyagának egybegyűjtése céljából. Az egyházi kincseket, melyek oly mennyiségben láthatók kiállításunkon, mint soha még, az ő kitartó szorgalma hordotta együvé. Különösen kiemelendő az esztergomi főegyház kincseinek meggyerése céljából kifejtett fáradozása, melynek eredménye lón, hogy Corvin Mátyas arany kálváriáját is átengedte a főkapitálnak. Ez a páratlan műkincs még soha sem volt eddig kiállítva. Simor primás daczára annak, hogy legfelsőbb helyen is nyilvánult ez irányban érdeklődés, megtagadta annak idején (1873-ban) a bécsi világiállítás rendezőinek. Czobor több királyi kitüntetés tulajdonosa és a székesfehérvári szentszék ülnöke. A történelmi főcsoport kalauzái ő írta.

FITTLER KAMILL, a történelmi kiállítás egyik előadója, 1853-ban született Tatan. Tanulmányait ugyanott, majd Budán és Bécsben, a műegyetemen Zürichben végezte, hol építészeti oklevelet nyert. 1876-tól 1884-ig Párisban tartózkodott, hol a mellett, hogy az Ecole des Beaux-Arts-ba belépett és e nagy hírű intézetnek konkurszusán több ízben díszdíjat nyert, előkelő építészeti és díszítőművészetek műterméiben foglalkozott. 1884-ben Budapestre jött; 1888-ban az orsz. magyar iparművészeti múzeum örövé neveztek ki. A magyar mérnök- és építészetet több ízben titkárrá választotta, a vállas- és közoktatásügyi miniszter pedig 1895. év végén az új iparművészeti múzeum és iskola építésének vezetésével bízta meg, mint miniszteri biztost. Az ezredévi kiállítás munkálataiban a történelmi, építészeti és a történelmi lakásberendezési csoportok előadója; e mellett azonban számos más csoport munkáiban is részt vett, így p. o. a hazai síremlékek és jellemzőbb építészeti részletek gipszmásolatait legnagyobb részét ő gyűjtötte össze, s részt vett a kiállítási falu ház-típusainak fölkeresésében és megválasztásában is.

RADISICH JENŐ, a történelmi kiállítás egyik előadója, 1856-ban született Buziáson, Temesmegyében. Iskolai tanulmányait Budapesten végezte a József műegyetemen, majd a jogi egyetemen. Fiatalság éveiben sokat festett. A megboldogult Makart rajzai s aquarelljei alapján azt a tanácsot adta szüleinek, hogy adják a művészi pályára. 1880-ban Tréfort a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumba gyakoronokká nevezte ki s az elnöki osztályba osztotta be. Mintegy másfél év múlva az orsz. magyar iparművészeti múzeumhoz rendelték ki, hogy a gyűjtemények leltárát készítse. E feladatot végeztével 1882-ben külföldre küldte a miniszter múzeumi gyűjtemények és berendezések tanulmányozására, valamint összeköttetések létesítése céljából. Ekkor hosszabb ideig tartózkodott Németországban, Dániában, Francia-, Angol- és Spanyolországban. Ez alkalommal rendezte a párisi «Union Centrale des Arts Decoratifs» tárlatán a magyar orsz. iparművészeti múzeum által ott kiállított magyar emlékeket, a miért a francia kormány halálját lerovandó, egy értékes sevrési porcellán-gyűjteményt ajándékozott iparművészeti múzeumunknak, Radisichot pedig az Officié d'Académie jelvényeivel tüntette ki. Haza térte óta egész tevékenységét az iparművészeti múzeumunk szentelte. 1884-ben ismét Párisba küldetett az «Unio Centrale» egy másik

kiállítására, melyen iparművészeti múzeumunk magyar agyagmunkákkal vett részt. A francia kormány ezúttal is egy nagyobb sevrési porcellán-sorozattal kedveskedett intézetünknek. A kiállításán tett tapasztalatairól terjedelmes jelentéssel számolt be, melyet Tréfort könyomtatott s a törvényhozó testület tagjai között kiosztott. 1888-ban kapta a francia becsület-rendet. Sokszor járt Párisban az 1889. évi világtárlatra, az «Exposition de la Somme» című kiállításán, magyar középkori miseruhákat és himzéseket vitt ismét és állított ki. Majd mikor a hírneves Spitzer-féle gyűjtemény elárverezték, a kormány őt bízta meg, hogy vásároljon ott tárgyakat a múzeum számára. 1884-ben tevékeny részt vett az ötvösműkiállítás munkálataiban s az annak kapcsán megjelent «Az ötvösség reukei» című díszmunkájához írta a szöveget Puluszky Károly és Moliniez Emil közreműködésével. Itt cikket bel- és külföldi szaklapokba, s szerkesztőtársa volt az iparművészeti múzeum és iparművészeti társulatok közlönyének, a «Művészeti Ipar»-nak. 1887-ben az iparművészeti múzeum igazgatójává nevezetett ki. Három éve magántanárként habilitáltatott a József-műegyetemen, hol a művészeti ipar történetéről tart előadásokat. Az iparművészeti társulat a Szabad Lyceum választmányában szintén helyt foglal, tagja a budavári székesegyház építő bizottságának, az országos iparoktatásügyi tanácsnak. Szerkesztő a Műbarátok körének nagy díszkiadványát, a «Magyar műkincsek»-et. A kiállítás országos bizottságának s szűkebb körű végrehajtó-, illetőleg a rendező bizottságának tagja, s a I/G. csoportelőadója.

Dr. SZENDREI JÁNOS, a történelmi kiállítás egyik előadója, 1857-ben született Miskolcon. A jogi és bölcsészeti tanulmányokat a budapesti egyetemen végezte, hol az orvosi tudományokat is hallgatta. Előbb a magyar nemzeti múzeum régiségtáránál szolgált, honnan a honvédelmi miniszteriumba neveztek ki, hol jelenleg titkár. A régészeti és történelmi irodalomnak húsz év óta buzgó művelője, számos ily tárgyú munka jelent meg tőle. Nagybömböi: «A képművészet reukei» című négy kötetes műtörténelmi munka és Miskolc városmonográfiája. A magyar viseletről is adott ki egy érdekes munkát, s irt egy terjedelmes monográfiát a gyűrűkről, mely francia nyelven Párisban jelent meg. Cikkeinek s tárczáinak száma, melyeket az «Archeologiai Értesítő», «Turul», «Hadtörténelmi Közlemények», «Századok» «Vasárnapi Ujság», «Nemzet» és «Pesti Napló» hasábjain irt, százakra megy. A magyar fegyvertannal csaknem egyedül foglalkozván, midőn a magyar hadtörténelmi múzeum fölállítására szóba került, a közoktatásügyi kormány őt bízta meg az előtanulmányokkal. Ekkor Közép-Európa összes nagyobb fegyvermúzeumait áttanulmányozta. Főtitkárja az Országos régészeti és embertani társulatnak és a Műbarátok körének, hol most a «Magyar műkincsek» című nagyszabású kiadvány szerkesztésében Radisich mellett tevékeny részt vesz. Tagja a magyar tud. akadémia archeologiai és hadtudományi bizottságának és a műemlékek országos bizottságának. Tevékeny részt vett az 1884-iki ötvös kiállítás rendezésében, melyről könyvet is adott ki. A kiállítás ügyeivel három év óta szakadatlanul foglalkozik, mely célból a honvédelmi miniszter őt a kereskedelmi miniszter rendelkezésére bocsátotta. Ez alatt anyaggyűjtés végett újra beutazta a külföldet és az egész országot. Azon közel hatezer hadtörténelmi emléket, melyet a történelmi főcsoport különböző palotáiban látunk, mind ő gyűjtötte egybe. Vámbéryvel két ízben járt Konstantinápolyban is, tanulmányozva és egybegyűjtve az ott levő magyar emlékeket. A történelmi kiállításról készülő nagy szakmunkában a hadtörténelmi részt szerkeszti. A kiállítás előmunkálatai közben az egész országra kiterjedőleg vezette a régészeti ásatásokat, melyeknek célja volt minél több honfoglalás-korabeli emlék felkutatása. Ennek alapján szerkesztette meg Pauler Gyulával együtt a honfoglalás térképét. Munkásságát több kitüntetéssel s rendjellel jutalmazták.

A mezőgazdasági és erdészeti csoport tisztviselői.

KRISZTINKOVICH EDE a kiállítás mezőgazdasági és erdészeti csoportjának igazgatója. Hazánk első sorban földmívelő állam levén, kiállításunk mezőgazdasági része különös figyelmet fordított

a kormány és a gazdasági csoportok, az ezredévi nagy állatkiállítások s egyéb időszakos tárlatok rendezésére a földmívelésügyi miniszter külön irodát szervezett, mely a kiállítási igazgatótól függetlenül működik. Ennek az irodának az élén most a mezőgazdasági és erdészeti kiállítás igazgatója, a földmívelési miniszterium elnöki osztályának vezetője, Krisztkovich Ede osztálytanácsos áll. Krisztkovich 1859-ben született Kaposvárott. Jogot végzett s már pályája kezdetén szépirodalmi és publicisztikai dolgozatokat írogatott a lapoknak. Jelent meg egy regénye is, «A bűn», melyet Barang álnév alatt adott ki. Előbb a m. kir. semmitőszéknél volt tb. jegyző; a semmitőszék megszüntével pedig az akkori közmunka- és közlekedésügyi miniszterium szolgálatába lépett. 1886-ban igazgatóvá neveztek ki a Rába-szabályozásához, mely nagy kulturális mű törvényjavaslatát ő tervezte. A győrvárosi védművek állami építésének befejeztével 1888-ban megint a közmunka- és közlekedésügyi miniszteriumba tért vissza, honnan a földmívelésügyi miniszterium szervezése alkalmával 1889-ben a vízügyi szakosztállyal együtt ebbe a miniszteriumba tétetett át. Itt indította meg a «Vízügyi és Hajózási Közöny» című szaklapot, mely most már 6-ik évfolyamát éli. 1893-ban a földmívelésügyi miniszterium elnöki osztályának vezetésére bízott rá. Az elnöki osztály vezetésével járó bökros teendők mellett is volt ideje külföldi tanulmányutakra, részt venni fontosabb közgazdasági kérdések tárgyalásánál. Bécsben az osztrák-magyar vámkonferenciában; s megállapítani és szerkeszteni a földmívelésügyi miniszterium népirodalmi vállalatát, a négy nyelven megjelenő gazdasági heti lapot. Krisztkovich szerkesztette a földmívelésügyi miniszterium 1893. évi működéséről szóló vaskos jelentést is; ezeken kívül majd minden nevezetesebb közgazdasági munkálatnál felhasználta a közreműködését. Legutóbb pedig, mikor kiállítási igazgatóra lett szükség, ismét ő felé fordult az intéző körök figyelmé, ő rá bízták az ezredévi kiállítás azon részének rendezését, mely az országnak, mint földmívelő államnak, fejlődéséről és előhaladásáról lesz hivatva számot adni.

MARTON ÖDÖN dr. miniszteri fogalmazó, a földmívelésügyi miniszterium kiállítási irodájának fiatal titkára, 1867-ben Komárommegyében született. Középiskoláit Nagy-Szombatban végezte, azután kereskedelmi szaktanulmányokat hallgatott, s utóbb a jogi egyetemre iratkozott be. Megszerezvén a jogtudomány oklevelét, 1893-ban a földmívelésügyi miniszteriumba segédfogalmazóvá nevezetett ki. 1895-ben sorozták be a földmívelésügyi miniszterium kiállítási irodájába és ugyanazon évben miniszteri fogalmazóvá lépett elő. Most a kiállítás mezőgazdasági és erdészeti csoportjának titkár teendőit végzi. Még a hadsereg kötelékébe tartozik mint tartalékos huszárhadnagy.

Számosan vannak még, a kik buzgón, haza-

ALPÁR.

Bárány Mednyánszky László rajza.

fiás odaadással működtek közre kiállításunk rendezésében, kiknek vezetéses részük van a nagy munka sikerében, s a kik szintén méltók a legnagyobb elismerésre.

KÖLTŐI HANGOK EZER ÉVES MULTUNKRÓL.

Árpád emeltetése.

Nézz Árpádra, magyar, ki hazát állíta nemednek;
Nézd, s tiszteld képét Almos fejedelmi fiának.
Őt magas űm mezején verontó férfiak, és bölcs
Hadvezetők szabadon választván harcos urokká,
Bátor örömradiás közepett paizsokra emelték.
Mint kel erős viharok tetején a sziklai nagy sas:
Úgy kele a fejedelmi fiú országos erőben,
Párduca lebbenvén és kardja az égre ragyogván.
S a mint lelkeben végig pillanta temérdek
Hunnia térségén, láng lett egyszerre szeméből.
És rettentőben rezegett buzogánya kezében. —
Úgy lón, mint érzé. Tiszta boldog parjait, és a
Nagy Duna mellékét ellepték gyenge fiakkal.
S hó kebeli deli hölgyekkel diadalmas apáink,
S a bús esendbe merült országok pusztá határait
Napkelet ifjainak dobogó paripái tiporták.

Vörösmarty Mihály.

Pusztaszter.

Pusztaszter a nevem, itt szerzett törvényeket Árpád
Hőseivel, s a honot biztos alapra tevé.
S áll az azóta kilencz századnak véridején túl;
Várja virágzását s vajha ne várja hiú!

Vörösmarty Mihály.

A pusztá sir.

A Duna habjainál ki van itt a kised üregben,
Pusztán, s omladozó hamvai jeltelenül?
Menj harsogva, folyam! mely gyakran vitted emelve
A győző sereget, zengj hadat álmaihoz;
S melyet szerze, té legy, ország! az erősnek örök jel:
Népezető Árpád hamvai nyugszanak itt.

Vörösmarty Mihály.

Mért nem születtem ezer év előtt?

Mért nem születtem ezer év előtt?
Midőn születtek Árpád daliái,
S ragadva kardot, a vérkedvelőt,
A nagy világgal mentek szembe szállni.

Beh mondtam volna csataéneket,
Versenyit rivalgót kürtjével Lehelnek,
Melynek zugási mennydörgéseket
Vadúl kavargó örvényökbe nyeltek.

Beh fölvettem volna magamat
Hadvész után nyerítő paripára,
Keresni a sirt, vagy babéromat
Hazát teremtő harczok viharába.

Beh énekeltem volna diadalt,
Vitézímnek, párduczborre dölvé,
Midőn az útközet-moraj kihalt
S az áldomás csengése jött helyébe.

Vagyok henylő század gyermeke,
Hol megdaldolni méltó tárgyam nincsen.
S ha volna is, mi lenne sikere?
Sintlődik a nyelv terhes rablilincsen.

Petőfi Sándor

A 40-es évekből való metaszt után.

ÁRPÁD EMELTETÉSE.

A PUSZTASZTERI ORSZÁGGYŰLÉS.

Vizeleti Béla rajza.

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁS FALUJÁNAK TEMPLOMA.

A tetétleni halmon.

Még áll a domb s én állok a felett,
Játszik velem búbjós képzelet.

Csekély a domb, alig emelkedő,
Ormán csak fű, nem a bérz fenye nő.

Csak, mintha pajzán szélfiak szeszélye
Egykor magát mulatta volna véle,

Midőn a porba' játszván, mint szokott,
Fővényből a puszta csibét rakott.

Vagy, mintha ember hánya volna nem rég...
Ki gondolná, hogy százados nagy emlék!

Hogy épen e halmon verette sátrát
Honunk szerzője, diadalmas Árpád!

Innen tekinte szét uralkodó
Szemekkel a vitéz honalkotó.

Le a Tiszáig, melyen túl ama
Berek sötétül, a táj karama,

S le Alpárnak, hol a kevély Zalán
Földönfutóvá lesz... holnap talán!

Ma még a zászló mind nyelére függ,
Ma még a harclovat békőzsa nyüg;

Békén legelnek a halom körül
Ropogva, mint láng, mely avarba dől.

Egy ménes ez, egész a látkörig,
Hol a nap fénye játszva megtörik.

Csúcsos süveggel a tengernyi sátrak
Elszórva mindenütt, — s a dali bátrak

Mint a kőpüből méla, ha rajt ereszt,
Körildonogják a szélös ereszt.

Itt ősi dal zeng bujdosó Csabárról,
Bús vigalomban a szív öble fájul;

Ott kanczatejné, mely borra megerjed,
Harsány mulatság nyers lárma gerjed,

Míg ösztörűfán egy-egy vizga kém
Függ, mint árboz fölött hajólegény,

Vagy egy vezér, a hadnak pásztora
Vágtat s nyomán fölkel a föld pora.

Megszólal egy kurt napnyugat felé,
Csatára hívó — ez a Lehelé...!

Nem, nem — csak a szomszéd Abony vagy Törtel
Kanásza mulatá magát a kúrttel.

Gulyát nővel a tábor helye s ök
Alusznak régen, a honkeresők.

De te virulj lábuk nyomán, Tetétlen!
Bársony füvet, sarjút tenyészsz, a réten,

Hogy a kaszás, ha egymást sarkalá,
Kövér rend dőljön a csapás alá.

Terhes kalászkok habzó aranya
Borítsa földed, — s a csinos tanya,

Mely ott fehérlik zöld faszor megett,
Hordjon magán jólléti bélyegét;

Körözze mindég színe-telt majorság,
Hogy lássa hasznát Isten, ember, ország, —

És álljon a domb, a multak jele,
Kimélve bánjon a vész is vele.

Arany János.

EGY EZREDÉV...

Egy ezredév — Istennek annyi, mint
Egy pillanat! A pillangó, röptébe'
Egy napig él csak; és az ember élte
Hetven vagy nyolcvan év — s örja int.

Országok kelnek s eltűnnek megint...
De Khinának egy század egy-egy éve;
S Rómának, annyi változást megérve,
Harmadfél ezred, melyre föltekint.

Magyar hazám, egy ezredév határán
Állsz már te is; ifjabb mint valaha —
Romok közt, mikén századok moha,
S duló csatáknak vérmézőin járván,
Új ezredévet ígérő szívárvány
Biztat, hogy Isten el nem hagy soha!

Szász Károly.

EZREDÉVI SZÓZAT A GYERMEKEKHEZ.

1896.

Fürge gyermekesereg, hazám ifjú sarja!
Halld meg szózatomat; szeretet sugálja:
E nagy év emlékéket véd szívédbe mélyen,
Meleg sugarával siredig kisérjen.

Im' nézd! Magyarország ünnepi díszit ölte,
Hála-éneket zeng síkja, hegye, völgye,
Hogy neki az Isten, különös kegyéből,
Már ezer évet mért az örök időből.

Lévay József.

A DEBRECZENI CSÁRDA AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁSON. — Morall Gusztáv tanár metszete.

Mint gyöngé pacsirta, mely ég felé szárnyal,
Üdvözli a tavaszt csicsérgő dalával:
Vegyítsd te is hangod' a nagy örömszajba,
Azt a hangot az ég onnan is kihallja.

Örvendj, hogy mikoron már szellemed ébred,
Nemzedet e dicső ünnepe megérted
S szíved hont szeretni mindig lángolóbban,
A második ezred küszöbénél lobban. —

Ezer éve hogy itt felütötte sátrát,
Győző seregével fejedelmi Árpád,
Nagy lelke vezérlé a hős hadi rendet
S szilárd alapon itt új hazát teremtett.

Szelleme most köztünk álmélkodva jár itt,
Nézi alkotását s késő unokáit;
Elborítja olykor mély bánat borítja,
Büszkeség, önéret deríti fel újra.

Nézd vele a nemzet ezer éves multját:
Pusztítva felette hány vihar vonult át
S hogy ura maradjon drága örökének,
Vérével a földet hányszor öntözte meg.

Török, tatár, német gonoszul rá esvén,
Öldöklő sebeket hányszor ütött testén
S mint a kit a végzet zord vaksággal megvert,
Önön maga ellen hányszor emelt fegyvert.

De saját Istene örködött felette,
Sorsa örvényéből mindig csak kivette;
Ősi erő, jellem, csudát mívelt nála
S vész hullámai közt, mint kőszirt, megállta.

Égő honszeretet, mikor egyet értett,
Vont kebele körül áttörhetlen vértét...
Éltével összeforrat arany szabadsága,
Nem volt neki azért élete sem drága. —

Folytasd te is, gyermek! atyáid erényét,
Ne hagyd füstbe menni a jövő reményét;
Adj foglalót, hisz rád hosszú évek várnak,
Egy új ezer évre köz édes anyáknak.

Gyűjts szellemi kincset, útidon járván,
S örömmel tedd le majd a haza oltárán,
Honszerelmed szívben s nem dicsekvő szájon,
Tettleg unokárod unokára szálljon.

Esedezz az éghez ártatlan imával:
Fedezze népünket védő paizsával,
Hogy békében jóllét áldásait élje,
Zászlóit a harcban győzelem kísérje.

Gyermekek szívébe jó erkölcs-mag essék,
Nyugalmat élvezzen a tisztas öregség,
A nemzet erőben s számban gyarapuljon,
Disze, dicsősége örökre viruljon!

AZ «ECCE HOMO».

Munkácsy új festménye.

A nagy művész, ki immár negyed század éve,
hogy dicsőséget szerez külföldön a magyar
névnek, itthon van néhány nap óta, s elhozta
legújabb alkotását, hogy teljes erejével hozzá
járuljon hazája nagy ünnepeinek emeléséhez.
Állandó hazatérésre is készül, s a kormány
diszes állást ajánlott föl neki, melyben nagy
tehetségével, izlésével tág hatáskörben szolgál-
hat a hazai szépművészetek fejlesztésére.

Munkácsy Mihály, kit a kormány a magyar-
országi szépművészetek felügyelőjévé óhajt
kinevezni, külön pavillonban állította ki «Ecce
homo» legújabb festményét, míg a műcsarnok
tárlatán a «Sztrájk» című szintén újabb fest-
ményével s még több képpel vesz részt. Az
«Ecce homo» számára az Andrássy-út legvégén
levő Bellevue nevű mulatóhely udvarán épült
görög templomhoz hasonló oszlopos homlok-
zatú tágas pavillon. Ebben helyezték el a nagy
festményt. Ezt Munkácsy Budapesten állította
ki először, Párisban csak bizalmas körnek mu-
tatta be műtermében. A magyar közönség élvezi
tehát a mester legújabb alkotását először, s
innen viszik el körtra, mint Munkácsy fest-
ményeit szokás.

Az «Ecce homo» bemutatása április 26-án
történt meg nagyszámú meghívott társaságnak,
melyben együtt volt a főváros előkelősége, mű-
vész és író világa. Miniszterek, exellenziás urak
egymás után érkeztek, hogy lássák mielőbb a
képet. A látogatók közt volt a román királyi
pár is. Épen Budapesten utaztak keresztül s a
vonat tovább indulásáig megnézték a kiállítás
területét és a nagynevű mester művét.

Az «Ecce homo»-val Munkácsy a Krisztus-
képek sorozatát egészítette ki; harmadikat fest-
ett a «Krisztus Pilátus előtt» és a «Golgotha»
képekhez, ismét azt az izgatott, felbőszült töme-
get, melyet e két képről ismerünk, mely a Gol-
gothán felállított kereszt alatt már csillapul, sőt
megdöbben, mintegy érezni látszik cselekedete
súlyát. A Pilátus előtti jelenetben a nép még csak
kísérete az izgatónak, a farizeusoknak és fő-
papoknak. Ezek állnak az előtérben, mint vád-
lók, s a tömeg az ő vádjainak visszhangja. Az
«Ecce homo»-ban a fanatikus nép már teljesen
eltépett minden féket, nincs többé szüksége
vezetőkre, betör a római helytartó, Pilátus pa-
lotájának udvarába, s böszülten követeli, hogy

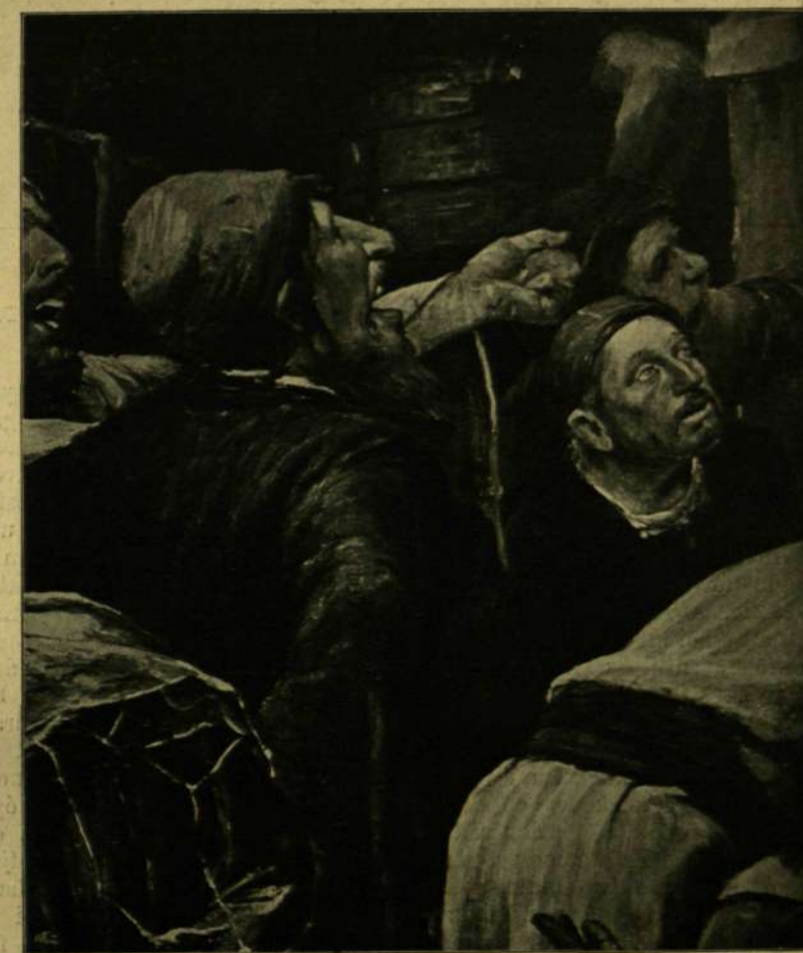

Saját festménye a florencai Uffizi-képtár részére.

Munkácsy Mihály

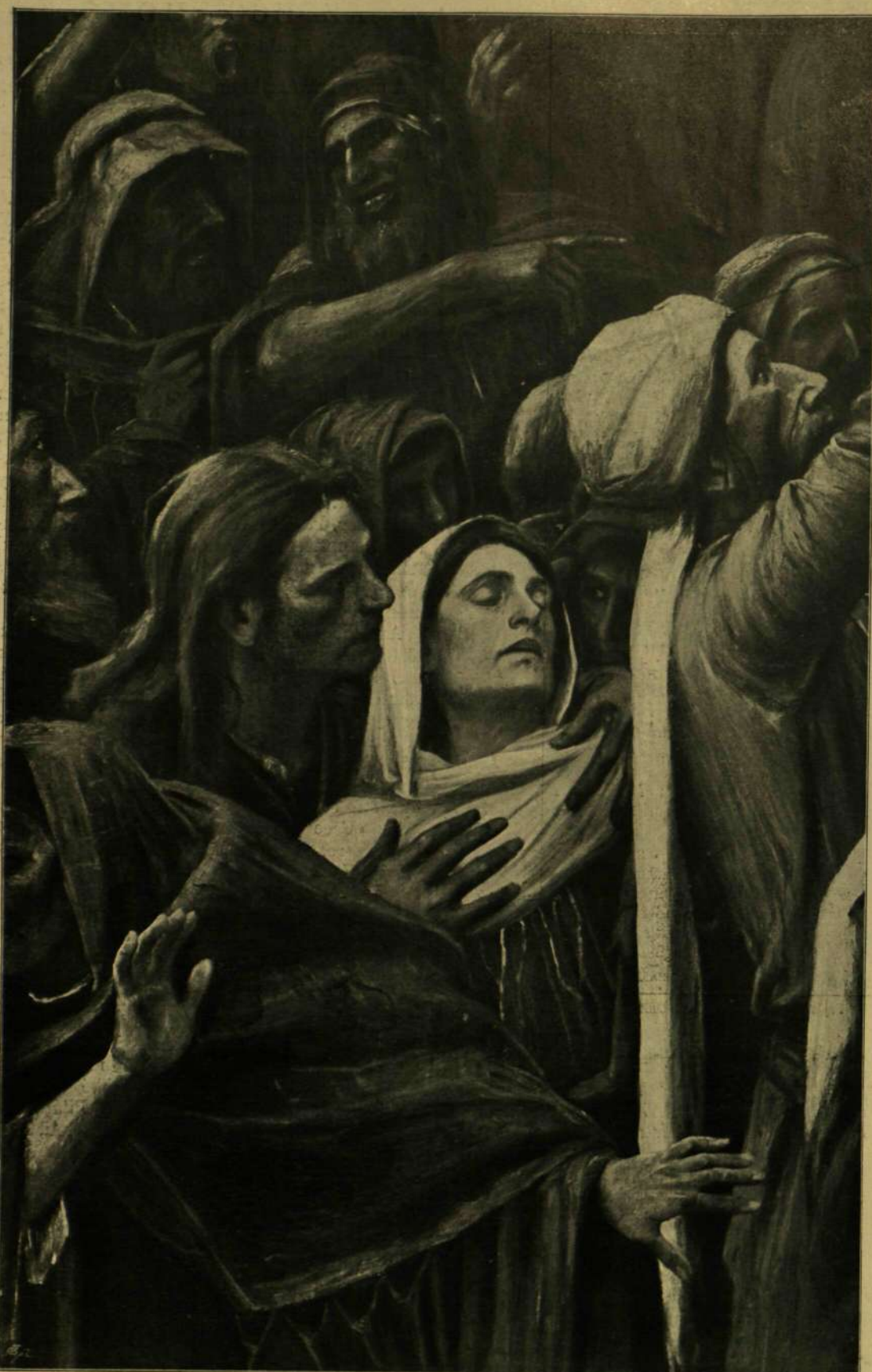

MAGDOLNA.

«FESZÍTSD MEG!».

MUNKÁCSY MIHÁLY «ECCE HOMO» CÍMŰ ÚJ FESTMÉNYÉRŐL.

MÁRIA ÉS JÁNOS A TÖMEG KÖZT.

MUNKÁCSY MIHÁLY «ECCE HOMO» CZIMŰ FESTMÉNYÉRŐL.

vigyek halálra Krisztust. A képen egy vérszomjas tömeg lázadását látjuk, s ezzel szemközt áll nyugodtan, tisztán, fölmagasztosultan az, a kinek életét kívánják.

A kik Munkácsy másik két képét ismerik, azokban az «Ecce homo» földidei a Pilátus-kép hatalmas hatását, a Golgotha klasszikus komor hangulatát, s a mély benyomást, mely a nézőt eltöltötte. A művész maga is mintegy hatása alatt áll a két alkotásának, melynek többalakját újra fölleveníti. Az «Ecce homo» bibliai történelmi kép, de közeledett a genre-képek felé. A bibliai alakok közül csak Krisztusé válik ki, a többiek, a fájdalmas szent anya, János evangélista, és Mária Magdolna elvesznek a tömegben, mely az egész képet betölti, és az indulatok jellegzetes, rendkívül gazdag változatait nyújtja az arczokban. Ez a gomolygó tömeg a tipikus arczokkal egy sokfejú hidra, melynek minden egyes feje külön él, csupán csak a vérszomjnak él. Az engesztelhetetlen düh közepette elenyészik Krisztus hozzátartozóinak fájdalma, egy pár női alak részvéte; Pilátus maga is jelentéktelenné válik, noha Krisztus mellett állva ő is főalak.

Pilátus, a habozó, gyöngye helytartó, nem bírta lecsillapítani a felizgatott népet azzal, hogy Krisztust meggyaláztatta. A kit még néhány nap előtt hozsannával üdvözölt és pálmákkal fogadott Jeruzsálem, most megvesszőzve ott áll a palota erkélyén, az uralkodást gúnyoló bíbor palásttal vállain, fején tövis koronával, kezében nádszállal. Így mutatja meg Pilátus a népnek. Jobbján áll Krisztusnak, előre hajlik a nép felé és mind a két kezével rámutat az Üdvözítőre, a kiről már megmondta: «én semmi bűnt nem találok ő benne». Azt hitte, hogy ennyi szenvedés láttára megfogja a tömeg dühét. «Ecce homo, imhol az ember!» A vérszomj üvölt rá: «Feszítsd meg!» Ez a jelenet a lefestve Munkácsy új képén, a vért lihegő emberi vadság. Mindenki az emelvény felé fordul, kezét emeli, öklét mutatja, fenyegetőzik és harsog. Egy alak, — ki noha háttal áll felénk, mégis oly jellegzetes keleti fejet mutat, — egészen Krisztus előtt emeli föl öklét. Római katonák állnak az emelvényen Krisztus mögött; az emelvény lépcsőjénél pedig egyik katona dardáját is előfeszíti, hogy visszariaszassa a tolongó esőseléket. Egy római katona hideg, ke-

mény alakja ott merevedik föl az erkély előtt is. Krisztus alakja, mely az erkély fölött csak félig látszik, emlékeztet a Pilátus előtti Krisztusra. Főlemeli fejét, emberi szenvedések nem látszanak arczán, csak a szelíd megnyugvás. Tekintete nem keresi, nem látja a tomboló tömeget, a magasba néz. A palota udvara fölött a Kelet sötétkék színű ege ép oly tisztán tekint e vad jelenetre, mint az Isten-ember a mennyre.

A tömeget oldalt egy kifeszített láncc tartja vissza, hogy az erkélyhez vezető lépcsőhöz ne rohanjon. E láncon túl tetőtől talpig látszanak az alakok, mindenik egy-egy külön kifejezése az emberi indulatoknak: rakoncátlan szilajság, kielégített boszúvágy, türtőzhetlen düh, csufondárosság, gyerkőz rivalgás, kíváncsiság. Egy anya részvételt áll az előtérben, karján kisdévével, egy másik kis gyerek ruhájába fogódzik. A háttérben, az udvart szegélyző épület bolthajtásai alatt is ott szorong a tömeg. Egy szakállas öreg ember az egyik oszlop mellett talált jó helyet és egész nyugodtan szemlélődik. Egy anya a nyaka közé ültette kis gyermekét, hogy az is lásson.

Ha gondosan végig nézzük a tömeget, a kép baloldalán meglátjuk Krisztus anyjának fájdalomtól dült sápadt arczát. Összehanyatlak, s a mögötte álló János tartja fenn, a kinek szintén csak mellképe látszik ki a tömegből. Mária Magdolna az erkély alatt roskadt térdre, s a lépcső karja mögül neki fél alakja van szabadon előttünk, a mint összekulesolt kézzel, Krisztus felé fordított arczal, szétbontott hajjal térdel ott. Mindjárt az erkély előtt két turbános és kaftános alak tűnik föl. Nem látjuk arczukat, mert háttal állanak, de mind a kettő a tisztelet és hódolat kifejezése ebben a toporzékoló tömegben. Az egyik térdre hullt, a másik meghajlik. Kik ezek? Bizonyosan két hű tanítvány, kik elég bátrak e vészes esőselék közt sem titkolni, hogy hisznek Krisztusban.

A festmény egyes részéről készült fényképek egyike több fenyegető alakot ismert meg. Egy másik képünk Krisztus alakját tünteti föl, az anyyi mester által és megszámlálhatatlanságban festett «Ecce homo»-t, mely Munkácsytól így külön is kitűnő oltárkép lehetne. Két más képünk pedig a festmény ama részleteit adja vissza, melyeken Krisztus hozzátartozói vannak: Mária és János a tömeg közt, aztán Mária Magdolna az erkély lépcsője mögött.

Közöljük Munkácsynak saját festésű arczképét is, melyet a florenzi Uffizi-képtárnak készített. E képtár egyik része a világ legnevezetesebb művészeinek pantheonja, a hol már századok óta összegyűjtik arczképeket, mellszobrokat, lehetőleg az illető művészek saját művét. A magyar művészek közül Munkácsy és Benczur kaptak megtisztelő felszólítást arczképek elküldésére. Mind a két művészt eléget tett annak. Munkácsynak itt bemutatott arczképe az, mely a florenzi képtárban fogja hirdetni késő időknek is az ő fényes pályáját.

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁSBÓL.

Minden részében a kiállítás nem készülhetett el a megnyitásra. A nagy esőzésekben hátramaradtak az építkezések, a berendezések, még az utak elkészítése is. Május hónapot még aligha egészen igénybe nem veszik a teljes befejezéshez.

Külső képében azonban már teljes a kiállítás. Az épületek körül állványok nincsenek, s a tavasz friss zöldje kedves, gyöngéd színekkel övezi körül a kiállítási várost.

A történelmi csoport hatalmas és festői épületei adják a kiállítás impozáns látványát, mely a történelmi emlékezet komolyságát is fölbreszti. Itt minden kész s most látszik, mennyi változatosság egyesül ezekben az épületekben. Minden 15—20 lépcsőről már újabb és újabb két körül föl. Rajzolók, fényképezők nagy elszáratással mindig más-más oldalról veszik le. A csoportról mi is újabb felvételeket mutatunk be. A vajda-hunyadi vár utánzata látszik az egyikben, a tó partján. Ez a kép társul a látogató elé, mielőtt az Andrásy-úti főbejáraton belép, ez a kép, — hogy úgy mondjuk — szinte monogrammjá a kiállításnak, mint 1885-ben a nagy iparosarnok volt. E részről már többször közöltünk felvételeket, de minden újabb felvétel új szépségeket tár fel e sikerült épületoportról.

Itt van a szigetben, a történelmi csoport épületei közt a hegyes toronyával kiváló történelmi vadászati csarnok, melyben a régi idők vadászati emlékeit, fegyvereit gyűjtötték össze, s a mult képét egészíti ki. A kiállítás egyik legjobb hatású épülete az erdő-

zeti csarnok, mely Magyarország erdőgazdaságát ismerteti meg. Ez 54,000 frntnyi költséggel 1025 négyszögméter területen épült.

A kiállítási falu már egészen rendezve van. A szobák beburkolva az egyes házakat megillető sajtószerűséggel. A falu központja a hegyes tornyú templom. A templom belsejében gr. Zichy Jenő rendezte el a Kaukázusban szerzett gazdag néprajzi gyűjteményét; a templom körüli boltokban pedig a házi ipar czikkeit árulják, szövöket, faragványokat, himzéseket, többi közt a kalotaszegi varrottast. A kiállítási faluban van a debreczeni csárda is, nagy épület, főbb részében hortobágyi mintát követvén. Mivel azonban vendéglő, egy nagy fedett folyosó és tágas veranda is csatlakozik hozzá a közönség kényelmére. Náddal fedett s nem hiányzik róla a gólyafészkek sem.

József főherceg családja. József főherceg elhagyta fiúmei magányát, hol oly visszavonultan élt családja körében, melyből a bánatos gyász el nem oszlohatott. A főherceg részt vesz a nemzet nagy ünnepein, mint részt vett mindig a nemzet életének minden nyilvánulásában. De a fenséges nagyszony, a megtört anya, Klotild főhercegnő, nincs abban a helyzetben, hogy a zajos ünnepélyeken jelen lehessen. Leányával, Mária Dorothea főhercegnővel ott marad magányában, melyet tisztelet az egész nemzet; részvevő szeretetével gondol mindig rá s mély fájdalommal emlékezik vissza e fájdalmak forrásába. A főhercegnő csak szeretett fia emlékeztetének él. A Vörös-kereszt Erzsébet-kórházában, hol László főherceg szenvedett és elhunyt, egy ágy alapítványával állít neki emléket, s Fiumében szegény skrofólózus és rachititikus gyermekeknek alapít menhelyet. A jótékonyasságban, mások szenvedései enyhítésében keres vigaszt a fenséges asszony!

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyarország története, írta Varga Ottó. Ez a czime annak a nagy és diszes kiállítási kötetnek, mely terjedeleme néve középhelyet foglal el azon művek között, a melyek az ezredévi országos ünnepelés alkalmából nemzetünk s hazánk történetének elbeszélése czéljából megjelentek. Sokkal bővebb az egyszerű rövidleteknél, de nem olyan részletes, mint a legnagyobbak. E munka létesítésére nem annyira a nagy évforduló, mint inkább a Kislady-Társaság által 1890-ben hirdetett pályázat adott okot. Olyan magyar történelmet kívánt ez a pályázat, a mely teljes tudományos készlettel, de népszerű, vonzó előadással beszélje el hazánk és nemzetünk múltját úgy, hogy a nép embere is használna olvashassa, de a művelt osztályok könyvtárába is oda illő legyen. A beérkezett pályaművek közül Varga Ottó budapesti főgymnáziumi tanár próbadolgozata lett a nyertes. A szerzőt ez a siker arra ösztönözte, hogy eredetileg csak részletmunkáját egészen kidolgozza. A derék könyv aztán el is készült és már meg is jelent igen diszes alakban s 226 szövegközi képpel, melyek legnagyobb részt vagy eredeti képmaradványok márai, vagy történeti emlékek rajtai. A lapunk jelen számának első ívén látható történeti képek néhány kivételével mind ebből a műből vannak véve. A munka értékét illetőleg elmondható, hogy a szerző gondosan szem előtt tartotta a pályázati hirdetés követelményeit. Sok évi tanulmányozás gyümölcseit foglalta össze könyvében, fölhasználván számos olyan érdekes részlet és adatot, a melyek az e nemű munkákban vagy éppen nem, vagy csak elvétve voltak találhatók. Főfogásában a lehető legnagyobb tárgyilagosságra törekedett. Jól válogatja meg és helyesen csoportosítja az eseményeket. Az igazság kiderítésén kívül arra fordít legnagyobb gondot, hogy a jogosult nemzeti önérzetet fejlessze és megszilárdítsa olvasóiban. Előadása népszerű; elbeszélése élénk. A könyv alkalmas és méltó, hogy a magyar közönségnek menél több rétegében elterjedjen s ott családi és ifjúsági olvasmányul szolgáljon. A nagy mű ára fűtve 7 frt, kötve 8 frt. Megrendelhető a kiadó-szerzőnél, (Vár, Disztér, 10. sz.) vagy a Franklin-Társulatnál.

Magyar millennium cíművel egy, részben színes képekkel illusztrált, 181 lapnyi füzet jelent meg az orsz. kiállítás igazgatóságának hivatalos kiadásaként. A munkát, mely «Az Ezredéves Magyarország múltjából és jelenéből» 22 fejezetben 19 írótól közöl tájékoztató rövid, de tartalmas ismertetések,

KRISZTUS ALAKJA.

MUNKÁCSY MIHÁLY «ECCE HOMO» CZIMŰ ÚJ FESTMÉNYÉRŐL.

Gelléri Mór, mint az ezredévi orsz. kiállítás sajtóosztályának főnöke állította össze. A kötetke írói közül elég legyen csak a Jókai Mór, Wekerle Sándor, Falk Miksa, Vambéry Armin, Zsilinszky Mihály, Rakosi Jenő nevét említenünk és Csánki Dezsőt, kinek «Magyarország története» című tömör dolgozatát, valamint a Jókai Mór tollából való Előszót egész terjedelmében bemutatjuk lapunk jelen számában. A csinos zsebkönyv-alakú füzet minden könyvkereskedésben s a kiállítás árusboltjaiban is kapható. Ára 1 frt.

Pályadíjak. A Petőfi-társaság 300 korona jutalmat tűzött ki a Vigny-féle díjból lírai költeményekre. Száznál is jóval több pályamű érkezett. A bírók (Jókai, Bartók Lajos, Szana Tamás) egybehangzó ítélete a «Bűvös éj» című költeménynek ítélte oda a jutalmat. Szerzője Koroda Pál, az «Alkibiadesz» dráma szerzője. Megdíjazták a «Más hallgat madarat» és a «Bojtár nótából» címűeket, továbbá a «Bíró uram», «Borongásban», «Sárka menyasszony» és a «Szürke köpeny» címűeket. — A népszínházról. A Ruszt-féle népszínmű-pályázatra érkezett művek fölött ápril 27-ikén határoztak. A legjobbnak ítélt műveket előadásra bocsátják s a melyik legjobbnak tetszik, az lesz győztes. Csak két előadható darabot találtak: Bokor József «Mária bátyja» és Géczy vidéki színész «Günési vadírág» című népszínművét.

Gr. Zichy Jenő könyve. Gr. Zichy Jenő Középszíniában tett utazásairól terjedelmes munkát ad ki. Szaktudósok vállalkoztak az anyag feldolgozására a gróf vezetés alatt, a ki az uteliáron kívül kiváló sulyt fektet a tudományos eredményekre is. A munka kiterjedkedik a nyelvészeti, néprajzi, régészeti szempontokra, a talált és a vásárolt tárgyak tüzetes leírására. Első része szeptemberben jelenik meg és tudomány jogyéké lesz gróf Zichy Jenő kaukázusi gyűjteményének. Szövegét magyar és francia nyelven dr. Jankó János és dr. Posta Béla írják. Harmincz szép műmelléklete lesz. A kötetet gróf

Zichy Jenő az orosz csárnak fogja ajánlani, a ki az ajánlatot már el is fogadta.

A Vigszínház megnyitása. Május elsőjén új színház nyílt meg a fővárosban, a Lipót-körúton épült csinos Vigszínház. Derült nézőtérre elég tág, szép és jóhatású. A megnyitó előadáshoz Barna László, a színház karmestere írt ünnepi nyitányt, erre Korma Andor verses Prolog-ja következett, melyben a Vigszínház szelleme fölidézi a római comedia-író Plautust, a francia Molièret és Kislady Károlyt, tanácsot kérve mindeniktől, hogy mily szellemet honosítson meg a Vigszínházban. Mindenki azt mondja: modern legyen, ók is modernek voltak a magok idejökben, azzal hatottak. Lenkei Hedvig (a vig szellem) Gál Gyula (Plautus) Balassa Jenő Molière és Beregi Oszkár (Kislady) játszá a prólogot, mely sok igazságot szed versekbe. Erre Jókai vigjátéka «A Barangok» következtek 3 rövid felvonásban. Alkalmi darab, mely éppen az ezredévi ünnep alatt játszik. A vigjáték csupa alkalmoszerűség, hazafias felköszöntőkkel, hatásos költeménnyel a «Gazdag szegények»-ről, kik milliókat gyűjtének, de csakis úzérkednek, hazájok pedig nincs. A közönség sokat tapsolt a hazafias szellemű darab egyes jeleneteinek s tapsolta a szerzőt is. A megnyitással még bővebben is fogunk szólni.

Fővárosi nyári színház. A budai krisztinavárosi színház nyerte ezt a címet. Kecskényi színtársulata ápril 25-ikén nyitotta meg, még pedig Jókainak új színművével, melynek czime «Keresd a szíved». A koszorús költő a «Közívű ember fia» híres regényéből készítette ezt már régebben, de csak most került színre először. A szabadságharc idejében játszik a regény, melyet bizonyára jól ismer a magyar közönség. Baradlay (a színműben Baranghi) három fának történetéből a Rikhard huszárszázadosát öleli föl a színmű, s vele halad ellenfelének, Palvitz Hugó vértesszörnyének a története.

A regényes színmű nagy hatást tett s védszárnya

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLMA NYOK szabadalmazását esküzi mind. államban
Réthy János nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája, Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

FÖLDVÁRY IMRE férfidivat- és fehérnemű-raktára. BUDAPEST, IV., Koronaherczeg-utca 11. sz., a főposta mellett és VIII., Kerepesi-út 9., a Pannónia mellett. Saját szabászat. — Telefon. — Árjegyzék bérmentve. Specialis készítője jó szabású férfi ingeknek.

A Franklin-Társulatnál Budapesten megjelent, és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ EGÉSZSÉG MEGÓVÁSA.

Népszerű egészségügyi értekezés. Irta Dr. Wallfisch Ferencz. Ára füzve 40 kr.

A Magyar Asphalt részvény-társaság Budapest, Andrássy-út 30 elvállalja jótállás mellett legolcsóbban asphalt-burkolatok fektetését és nedves lakások, pinccék, stb. gyökerezés szaraztatását. Telefon.

Levélbélyeg-kereskedés
PRÜCKLE J. C.
 Budapest, IV., Régi posta-u. 5.
 Alapított 1876.
 Veszek! Eladok! Cserélek!

Gerson Anna asszony BUDAPEST, Andrássy-út 21. (félemelet)

Korunk fő nyavalyája az idegesség és vértelenség, melyből számtalan más kor származik. Es ellen pedig legbiztosabban hat a
VASAS CHINABOR

1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt. Ezen bor a saját magam által termelt mensesi Sherryvel van készítve és minden hasonnevű készítmények között a legtöbb chininát és vasat tartalmazza.
Rozsnyay Mátyas gyógyszer-művész. Aradon. Kapható Budapesten: **Török József** gyógyszerész úrnál és minden magyarországi gyógyszerárban.

ŐS BUDAVÁRA

(a kiállítással kapcsolatban)
 május 1-én megnyílt.
 Bérletjegyek az évadra 12 frt, hivatalnokok és tiszték r. 8 frt.
 Kaphatók: Ős Budavárban (Állatkert). Előjegyzhetők: „Millenniumi” utazási és ellátási vállalatnál (Gizella-tér 4.).

CHINA SERRAVALLO

vassal, a bécsi s számos külföldi egyetem orvosi tekintélyei mint dr. br. Kraft-Ebing, dr. Drascho, dr. Braun udvari tanácsosok és tanárok stb. által melegen ajánlva.
 Nélkülözhetlen gyenge testalkatúknak és üdülőknek.
 Étvágygerjesztő, idegerősítő és vérjavító.
 Hát arany és ezüst érem. Több mint 800 orvosi ajánlat.
 Ezen kitiűnő erősítő szert jó isz folytan különösen gyermekek és nők igen szívesen veszik.
 Egy félliteres üveg 1 frt 20 kr., egy literes üveg 2 frt 20 kr.
 Minden gyógyszerárban kapható. Serravallo-gyógyszerár Triest. Magyarországi főraktár: Budapest, Király-utca 12. Török József gyógyszerár.

Kathreiner félé
 KNEIPP-MALÁTA-KÁVÉT

Mindenütt kapható - 1/2 kiló 25kr.

Legújabb divatu előrajzolt, megkezdett és készen himzett
KÉZIMUNKÁK, nemkülönbén himzőanyagok és himzőszövetek rendkívüli választékban, szabott gyári árakban kaphatók
Bécezi D. Sándor női kézimunka nagyiparosnál
 Budapest, VI. kerület, Király-utca 4/o.
 Képes árjegyzék, 1120 eredeti kézimunka-rajzzal, kívánatra rendelkezésre áll.

Gummiárak, betegápolási cikkek sérültök (összerak F. Berguerand párisi gyárostól), legelőnyösebben beszerezhetők
Polgár Sándor egyetemi kötszerésznel, Budapest, Erzsébet-körút 50.

SCHLESINGER S. engedélyezett iskolai ügynöksége

Budapest, Sütő-utca 6. sz., I. em. Telefon 5911.

Ajánl közvetlenül francia inférieure és supérieure bonne-okat, angol nurse és sursery governess bonne-okat, északnémet okleveles tanítónőket, gyermekkertésznőket, nyelv- és zene-ismeretekkel, vagy ezek nélkül, magyar okleveles tanítónőket, gyer mekkertésznőket és bonne-okat.

Páris 1889. Kitiűntetve Brüsszel 1891.
 Genf 1889. Bécs 1891.
 1893. Chicago. Magdeburg. London 1893.

Egyetemes gyomorpor

Barella P. F. W.-tól Berlin SW., Friedrichstrasse 220, a franciaországi orvosi társulatok tagja. Orvosilag legjobban ajánlatik. Rendkívüli sikeres, még idült gyomorhajoknál is. Szállít próbára ingyen, csupán a viteldij megtérítése mellett, berlini főraktárából.
 Ausztria-Magyarország számára egy doboz frt 1,60
 Raktár:
 Budapesten: **Török József** gyógyszer. király-utca 12. szám.

Államilag engedélyezett

MAGYAR
 Osztály-Sorsjáték
 25.007
 pénznyeremény
 6,284.000
 korona összértékben.

Május 12-28-ig

utolsó

FŐHUZÁS.

Legnagyobb nyeremény a legkedvezőbb esetben

Egy Millió korona.

HEINTZE KÁROLY, Budapest, Szervita-tér 3. sz.

Franklin-Társulat nyomdája, (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)

Főnyeremények:

1 jutalomdíj	600.000 korona
1 nyeremény	400.000
1	300.000
1	200.000
1	100.000
2	40.000

stb. stb. stb.

Vételsorsjegyek árai:

1/1	1/2	1/10	1/20
60.-	30.-	6.-	3.- frt.

(Vidéki megrendeléseknél portó és nyereményjegyzékért még 25 kr. kuldendő be.)

Sorsjegyeket — míg a készlet tart — elárusít az összegnek postautalványon való előzetes beküldése ellen vagy utánvétellel.

VASÁRNAPI UJSÁG

19. SZÁM. 1896.

BUDAPEST, MÁJUS 10.

43. ÉVFOLYAM.

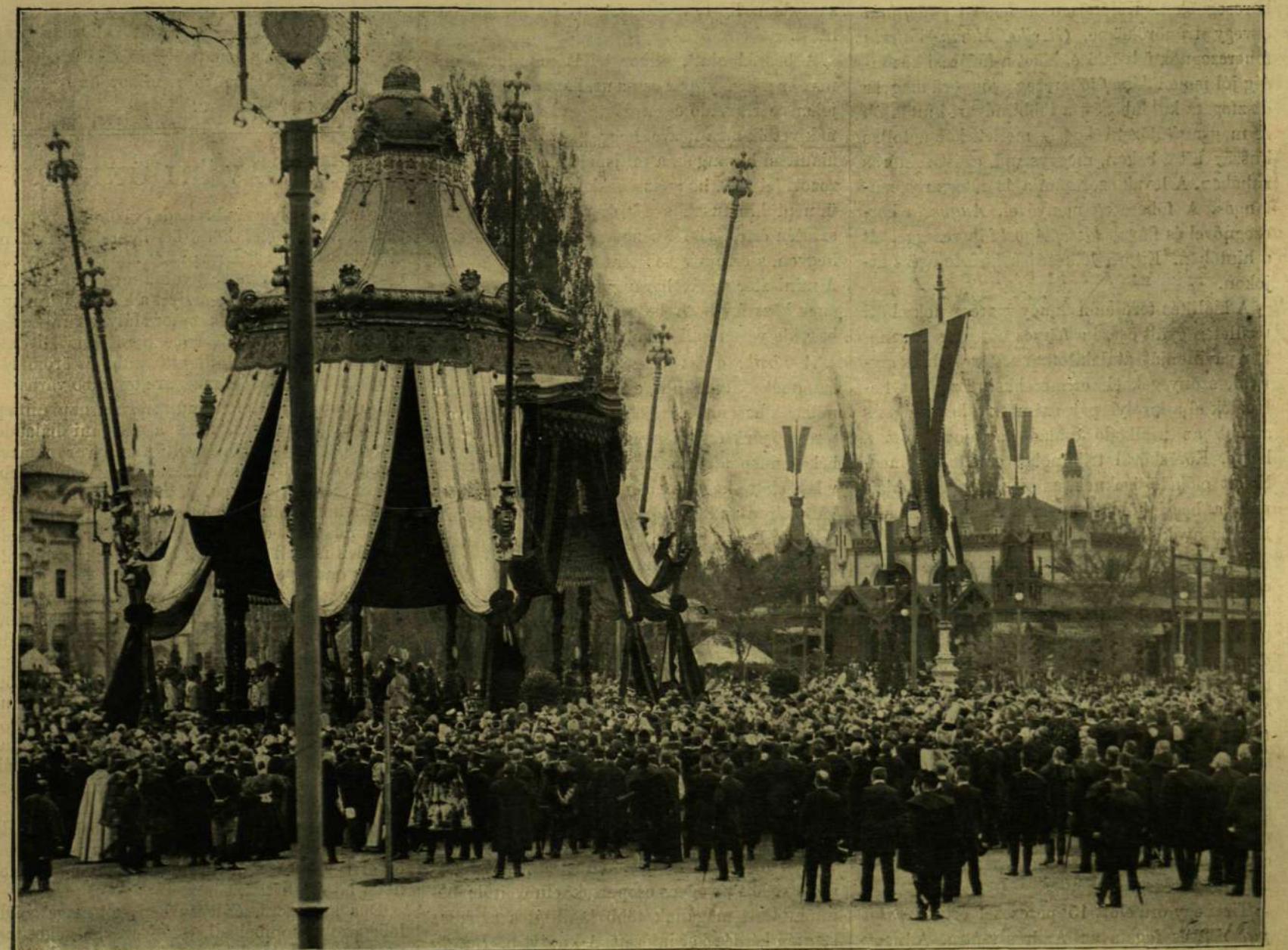
Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt 1 félre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félre — 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.— Kétfoldi előfizetéshez a postallag meghatározott vieldij is eszotlanadó. félre — 2.50

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSA.

EGY NEMZET születése ezredik évének megünneplése bizonyára a legtrikább eseménye a történelemnek. Példa eddig nincs is rá, csak Magyarországa. A magyar nemzet a kelet ismeretlen messzeségéből jött a nyugati világba s itt, mint jövevény, országot alkotott oly helyen, melyen az előtt a vándor népek özönlöttek végig, s birodalmakat bontottak szét,

nemzeteket semmisítették meg. A magyarok pedig itt maradtak és megalapították és megvédtek magoknak ezt a hazát.
 E nagy ünnep megható nagyszerűsége lelkesült érzéssel tölt el minden magyar szívet, s káprázatos a fény, mikor az ünneplők az ösök viseletét felöltve, diadalmasan mutatják be a mivelt világnak a magyar nemzet küzdelmeinek és szorgalmának gyümölesét, s ünneplelve veszi körül a koronát, mely neki a szabadság és a jog jelvénye.

A nagy nemzeti ünnepre az ország fővárosába jöttek a királyi pár, az uralkodó ház tagjai, a hatalmas követei. Harangok zúgtak, ágyúk dörogték, mikor felnyiták a templomok aintai: a munka, a szorgalom, a béke templomának aintai, hol a haladásnak és civilizációknak oltárai állnak, és az Isten templomának aintai, hol a hit és a hálaadás oltáránál borult le a nemzet.
 Nagyobb, fényesebb ünnepe nem volt még Budapestnek, mint az ezredéves ünnepélyek kezdetén. Itt dobogott az ország szíve, itt futott

Weinwurm Antal pillanatnyi fényképe.

AZ EZREDÉVI ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSA MÁJUS 2-ÁN: Ő FELSÉGE FELOLVASSA A MEGNYITÓ BESZÉDET.